

**BENLİK SAYGISININ YORDAYICISI OLARAK EVLİLİK
UYUMU, PSİKOLOJİK DOĞUM SIRASI VE EBEVEYN
ÇOCUK ALT SINIRLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan ÖZKANBAŞ

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI
ANABİLİM DALI**

**MERSİN
MART-2024**

**BENLİK SAYGISININ YORDAYICISI OLARAK EVLİLİK
UYUMU, PSİKOLOJİK DOĞUM SIRASI VE EBEVEYN
ÇOCUK ALT SINIRLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HASAN ÖZKANBAŞ
ORCID ID:**

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI BİLİM DALI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. BÜLENT GÜNDÜZ
ORCID ID:**

**MERSİN
MART-2024**

ÖZET

BENLİK SAYGISININ YORDAYICISI OLARAK EVLİLİK UYUMU, PSİKOLOJİK DOĞUM SIRASI VE EBEVEYN ÇOCUK ALT SINIRLARININ İNCELENMESİ

Bu çalışmanın ana amacı evli bireylerin evlilik uyumları, psikolojik doğum sıraları ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlarının benlik saygıları üzerindeki yordayıcı etkilerini incelemektir. Çalışma grubunu Türkiye’de yaşayan 461 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcıların 288’i kadın, 173’ü ise erkeklerden oluşmaktadır. Benlik saygısına ilişkin verileri elde etmek için Bogenç (2017), tarafından geliştirilen ve tek boyuttan oluşan toplamda 20 maddelik ‘‘Kendine Saygı Ölçeği’’ kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipidir. Psikolojik doğum sırası verilerini elde etmek için White Campbell (1998) yılında geliştirilen Kalkan (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan ‘‘White Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri’’ kullanılmıştır. Ölçekte, erkekler ve kadınlar farklı değerlendirilmekte olup ölçek 4 alt boyut ve 42 maddeden oluşmaktadır. Evlilik uyumu verilerini elde etmek için Spanier (1976) tarafından geliştirilmiş olup Bayraktaroğlu (2017) tarafından düzenlenerek Türkçe’ye uyarlanan ‘‘Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği’’ kullanılmıştır. Ölçek 3 alt boyutlu ve 14 maddeden oluşmaktadır. Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlarına ilişkin veriler ise Kurt (2023) tarafından geliştirilen ‘‘Genç Yetişkinlerde Algılanan Aile Sınırları Ölçeği’’ kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipi olup 26 maddeden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre Benlik Saygısı; evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar arasında anlamlı ilişkiler görülmektedir. Aynı zamanda değişkenlerin alt boyutları arasında da farklı düzeylerde anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Elde edilen regresyon sonuçlarına göre bağımsız değişkenler olan Evlilik Uyumunu alt boyutlarından doyum ve uzlaşım; ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar alt boyutlarından mahremiyet, özgürlük ve kurallar; psikolojik doğum sırası alt boyutlarından sevimli, benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Yapılan t-testi sonucunda ise benlik saygısı, evlilik uyumu ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar konusunda kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark oluşmazken, psikolojik doğum sırası alt boyutlarından memnun edici, sevimli ve dikkatli bakılan arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, alanyazın çerçevesinde tartışılarak gelecek araştırmalara ve uygulayıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Benlik, Benlik Saygısı, Evlilik Uyumunu, Psikolojik Doğum Sırası, Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar

ABSTRACT
**INVESTIGATION OF MARRIAL HARMONY, PSYCHOLOGICAL BIRTH ORDER
AND PARENT-CHILD MINOR LIMITS AS PREDICTORS OF SELF-ESTEEM**

The main purpose of this study is to examine the predictive effects of married individuals' marital adjustment, psychological birth order, and parent-child boundaries on their self-esteem. The study group consists of 461 married individuals living in Turkey. 288 of the participants are women and 173 are men. To obtain data on self-esteem, the "Self-Esteem Scale", developed by Bogenç (2017) and consisting of a single dimension and a total of 20 items, was used. The scale is a 5-point Likert type. To obtain psychological birth order data, the "White Campbell Psychological Birth Order Inventory", developed by White Campbell (1998) and adapted into Turkish by Kalkan (2005), was used. In the scale, men and women are evaluated differently and the scale consists of 4 sub-dimensions and 42 items. To obtain marital adjustment data, the "Renewed Dyadic Adjustment Scale", developed by Spanier (1976) and adapted into Turkish by Bayraktaroğlu (2017), was used. The scale consists of 3 sub-dimensions and 14 items. Data regarding the Boundaries Between Parents and Children was used using the "Perceived Family Boundaries Scale in Young Adults" developed by Kurt (2023). The scale is a 5-point Likert type and consists of 26 items. The data obtained within the scope of the research were analyzed using the SPSS 22.0 package program. According to the findings of the study, Self-Esteem; Significant relationships are observed between marital adjustment, psychological birth order, and parent-child boundaries. At the same time, significant results emerged at different levels between the sub-dimensions of the variables. According to the regression results, the independent variables are satisfaction and compromise, which are the sub-dimensions of Marital Adjustment; The boundaries between parents and children are sub-dimensions of privacy, freedom and rules; Cuteness, one of the psychological birth order subdimensions, significantly predicts self-esteem. As a result of the t-test, while there is no significant difference between men and women in terms of self-esteem, marital harmony and boundaries between parents and children, it is seen that there are significant differences between the psychological birth order sub-dimensions of satisfactory, cute and attentive. The findings were discussed within the framework of the literature and suggestions were made for future research and practitioners.

Key Words: Self, Self-Esteem, Marital Adjustment, Psychological Birth Order, Boundaries Between Parents and Children

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca akademik birikimi ve tecrübesi ile bana yol gösteren, tez danışmanım değerli Prof. Dr. Bülent GÜNDÜZ'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Zaman ayırarak tezimi okuyan, inceleyen ve önemli katkılarda bulunan değerli jüri üyeleri Doç. Dr. Sinem Evin AKBAY ve Doç. Dr. Sezai DEMİR'e teşekkür ederim.

Yaşamın her anında olduğu gibi bana koşulsuz sevgisini gösteren, ne zaman motivasyonumu kaybettiğimde beni yeniden ayağa kaldıran ve bu yolculuk boyunca beni her zaman destekleyen sevgili eşim Sultan Korkmaz Özkanbaş'a bana gösterdiği sabır ve desteği için teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecini birlikte yürüttüğümüz ve yaşadığım zorluklarda bana destek olan canım arkadaşlarım Yasemin BAĞCI, Oğuz KOÇ, Gizemsu KARAÇAY ve Hişyar DİLAN'a teşekkür ederim.

Son olarak tez sürecinde kaybettiğim, beni her zaman daha iyi olabilmeye zorlayan sevgili merhum babam Özel ÖZKANBAŞ'a ve her zaman oğlu olmaktan gurur duyduğum sevgili annem Hicran ÖZKANBAŞ'a en içten şekilde teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	5
1.2. Araştırmanın Sayıltıları	6
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.4. Tanımlar.....	6
BÖLÜM 2 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	7
2.1. Benlik Saygısı.....	7
2.2. Evlilik	17
2.3. Evlilik Uyumu	19
2.4. Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar	27
2.5. Psikolojik Doğum Sırası.....	31
BÖLÜM 3 YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli.....	39
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	39
3.3. Veri Toplama Araçları.....	39
3.4. Verilerin Analizi	42
BÖLÜM 4 BULGULAR.....	43
4.1. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	43
4.2. Benlik Saygısı İle Bağımsız Değişkenler Arasındaki Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	45
4.3. Toplam Örneklem Grubu İçin Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler ile Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Örneklem T-Testine İlişkin Bulgular	46
BÖLÜM 5 TARTIŞMA	49
5.1. Tartışma ve Yorum.....	49
BÖLÜM 6 SONUÇ VE ÖNERİLER	56
6.1. Öneriler.....	57
KAYNAKÇA	61
EKLER	71
EK-1 ETİK BEYANI	71
EK-2 ORJİNALLİK RAPORU.....	72
EK-3 ÖZGEÇMİŞ	73

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Katılımcılar Ölçeklerden Aldıkları Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri	43
Tablo 2 Toplam Örneklem Grubu İçin Benlik Saygısı, Evlilik Uyumu, Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar, Psikolojik Doğum Sırası ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları ve Betimsel Puanlar	44
Tablo 3 Benlik Saygısı ve Yordayıcı Değişkenlere Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	45
Tablo 4 Toplam Örneklem Grubu için Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerin Cinsiyete Göre Farklaşıp Farklaşmadığına İlişkin Bağımsız İki Örneklem T-testi Sonuçları	46

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TC: Türkiye Cumhuriyeti

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

MEÜ: Mersin Üniversitesi

EBE: Eğitim Bilimleri Enstitüsü

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Günümüze kadar var olmuş tüm insanlar, hayatlarını tıpkı bir parmak izi gibi birbirlerinden farklı şekilde sürdürmüştür. İnsanları birbirinden ayıran en temel kriterlerden biri dış görünüşleri olsa da bunun dışında bireylerin karakterleri, tutumları, tepkileri, kararları, hareketleri ve konulara bakış açıları bireyden bireye değişmekte ve her bireyi biricik kılmaktadır.

Her kişinin kendine özgü özelliklerinin olması, psikoloji literatüründe “benlik” kavramıyla açıklanmıştır. Geçmişten beri benlik, farklı şekillerde ele alınmıştır. Benlik kavramının öncüsü olan William James(1890), benlik yapısının oldukça değişken olduğunu ve bireyleri birbirinden ayıran en temel farkın benlik kavramı olduğunu belirtmiştir. Adler(1979), kuramında benliği, üstünlük çabası amacına göre bireyin kendi hakkında görüşünü oluşturması olarak ifade etmiştir. Allport’a (1961) göre insanlar benliklerini, hayatları boyunca öğrendikleri ve seçtikleri ile birlikte gelişimlerini inşa etmektedirler. Cooley (1902), benliğin merkezini sosyal benlik olarak almış ve diğer insanlarla etkileşim ile benliğin gelişeceğini belirtmiştir. James’e (1890) göre, benlik kavramı bireyin kendi ile ilgili fiziksel özellikleri, yetenekleri, sahip olduğu çocuk ya da eşyaları içerir. Geniş bir perspektifle benlik, kişinin sahip olduğu tüm etiketlerin toplamıdır (Çarpaner, 2023). Kişi, yaşamı süresince bu etiketleri biriktirerek benliğini oluşturur.

Benlik, kişinin kendini kavrayış ve algılayış biçimi olmakla birlikte, bireyin kendi perspektifinden kendini nasıl gördüğü ve değerlendirdiğini belirtmektedir(Dilek ve Aksoy, 2013). Kişinin kendini olumlu, değerli ve sevmeye layık olarak düşünmesini sağlayan benlik saygısı kavramı; kişinin kendini olduğu gibi kabul etme hali ve kendine güvenme durumudur. Benlik saygısı, kişinin kendini yorumlaması sonunda eriştiği benlik kavramının kabul görmesinden doğan beğeni durumudur (Soğukpınar, 2014).

Geçmişten günümüze gelen benlik saygısı tanımlamalarına bakıldığında; Bednar ve Peterson’a (1989) göre, benlik saygısı; bireyin benlik görüşü ve değerini kendine nasıl yansıttığıyla ifade etse de bireyin yaşanılacak olası zorluklar durumunda kaçınmak yerine zorluklarla yüzleşme ve başa çıkma derecesi ile ilgilidir. Horney (1994), benlik saygısının eşsiz bir potansiyel özgüvenle türediğini ifade etmiştir. James’e (1890) göre, benlik saygısını, bireyin kendi hakkında yorumlamaları açıklar.

Günümüze kadar yapılan araştırmalarda benlik ile benlik saygısı kavramlarının birbirinden ayrı kavramlar olduğu görülmektedir. Benlik, bireyin diğer insanlardan kendini ayıran özellikler iken benlik saygısı ise bireyin bu özellikleri değerlendirdiğinde kendini nasıl algıladığıyla ilgilidir. Benlik saygısı, bireyin kendini üstün ya da alçak görmesi değil, kendisinden memnun olmasıdır (Kılıç, 2023).

Benlik, benlik saygısı ve özgüven kavramları aktif ve değişen kavramlardır. Ömür boyunca kazanılan yaşantılar doğrultusunda şekillenmeye devam ederler. Bireyin çocukluğundan itibaren sağlıklı bir süreç yaşaması oldukça önemlidir. Bu dönemlerde elde edilen kazanımlar bireyde temel basamak halinde net avantajlar sağlar. Özellikle demokratik bir tutum eşliğinde büyüyen bireylerin kendilerine güvenleri artar ve karşı cinsle rahat iletişim kurabilirler (Göksuçukur, 2023).

Pozitif kararlılıkları yüksek olan bireylerin, karşı cinsle iletişim kurabilmekte ve aile kurmaya yönelik adımlarda daha güvenle hareket edebildikleri görülmektedir. Sharpley ve Khan(1982), yaptığı araştırmada olumsuz benlik saygısına sahip olan bireylerin evlilik uyumlarının düşük, olumlu benlik saygısına sahip olan bireylerin yaptığı evliliklerde ise evlilik uyumlarının yüksek olduğunu ifade etmiştir.

İnsanın varoluşundan bu yana mevcut olan evlilik, aile birliğinin kurulmasının önemli bir basamağı olup, sosyal yapı içerisinde alınan en önemli kararlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlilik, şu ana kadar temel yapısını devam ettirmekte ve insan hayatının dönüm noktalarından biri olarak hala önemini sürdürmektedir (Ondaş, 2007). Gökmar (2011), evliliği bir kadınla bir erkeğin birbirleriyle anlaşarak ve istekleri çerçevesinde duygusal ve fiziksel açıdan tatmin olmasına olanak sağlayan kutsal bir yol arkadaşlığı olarak ifade etmiştir.

Satir (2001), yaptığı çalışmada evlenen çiftlerden her bir kişinin bireysel olarak benlik saygılarına sahip olmalarının çok önemli olduğunu belirtmiştir. Kişilerin benlik saygısı ne kadar yüksekse eşlerin birbirlerine olan sevgi ve saygıyı göstermelerine o derece az ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Bunun tam aksi durumda benlik saygıları düşük olan kişilerin sürekli karşı taraftan bir teminat beklediğini belirtmiştir. Aynı zamanda bireylerin benlik saygısı ne kadar yüksekse aile içerisinde meydana gelen problemlerin o denli sakinlikle çözüldüğünü ifade etmiştir (Satir,2001).

Pandemi ile birlikte boşanma sayılarında kaydedilen bir artış gözlemlenmektedir. Bu yüksek sayıdaki boşanma oranları evli bireylerin, evlilik hallerini devam ettirememeleri ve boşanma süreçlerinin incelenmesi gerekliliğini göstermiştir. Bu durumun araştırılması, evlilikte nasıl uyumlu olunabileceği ve evliliği sürdürme açısından evlilik uyumunun önemini ortaya çıkarmaktadır (İlmen, 2020).

Evlilik uyumu, evliliğin zorunlu olan ve olmayan taraflarının ortada buluşmasıdır. Evlilik uyumu; evli bireyler arasında oluşan birlikteliğin uyumunu, hayatında değişiklik gösteren olaylar olduğunda eşlerin, birbirlerinden beklentilerini gidermeyi ve ihtiyaçlarının karşılanmasını ve bu durum değişikliklerine alışmayı içermektedir (Duman, 2012).

Şafak-Öztürk ve Arkar (2014), evlilik uyumunun eşlerin kendi aralarında birbirlerine karşı pozitif tutumu ile karşılıklı iletişim kurabilmeleri sayesinde olabileceğini belirtir. Ayrıca yaşanan problemlere karşı ortak çözüm üretebilmelerinin, anlaşamama durumları halinde ise bu problemle başa çıkabilme durumlarının evlilik uyumunu etkilediğini ifade etmişlerdir.

Evlilik uyumu göz önüne alındığında bireylerin ebeveynleri ile olan ilişki, ebeveyn tarafından ortaya konulan yaklaşımlar bireyin hayata bakış açısını şekillendirir. Bu bakış açısı bireyin çevresine ve hayatını birleştirdiği kişiye karşı sergilediği davranış ve görüşlerini etkiler (Stewart, Stewart ve Campbell, 2001).

Aile içerisindeki sınırlar, yapısal aile terapisinde ortaya konulan bir kavramdır. Yapısal aile terapisine göre aile, ailedeki bireylerin kendi aralarında iletişimleriyle işlevsel hale gelen bir sistemdir. Bireylere ait sorunların sadece kişisel problemlerden dolayı değil, çevresindeki insanlarla sağladığı iletişimlerle ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu yüzden sadece bireye değil, bireyin içerisindeki sahip olduğu aileye yani sisteme bakmak gerekmektedir.

Özellikle erken gelişim evrelerinde bireylerin ilk çevresini çekirdek aileleri oluşturur. Bu sebeple çocuğun çevresinden algıladığı ebeveynlik tutumları bireyin gelişim aşamalarında en önemli etkenlerin başında geldiği ifade edilmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Darling ve Steinber (1993), yaptığı çalışmada ebeveyn tutumlarını, anne ve babaların çocuklarını büyütürken kullandıkları birtakım davranış kalıpları diye açıklamıştır. Bu tutumların, oluşturdukları sınırlarla birlikte çocuklarda fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimi olmak üzere benlik bilinci oluşumunda ve sağlıklı bir birey olması üzerinde etkisinin büyük olduğunu ifade etmişlerdir (Yavuzer, 2000).

Anne baba ve çocukları arasındaki iletişim sınırları oluşturmaktadır. Bu sınırlar, aile içerisindeki kurallarla şekillenmektedir. Aile fertleri arasında gerçekleşen iletişim o ailenin sınırlarını oluşturur, bu nedenle her ailenin sınırları kendilerine has bir yapıya sahip olabilmektedir. Bu yapıyı daha iyi anlayabilmek için ailenin bir bütün olarak incelenmesi gerekmektedir. Yapısal aile terapisinde sınırlar, üçe ayrılmaktadır (Akün, 2013).

Bunlardan ilki, katı sınırlardır. Katı sınırlarda, her şey çok nettir. Geçirgen değildir. Katı sınırlarda, yeni girişler zor olduğu gibi çıkışlar da zordur. Duygusallık az, dış çevreye açıklık azdır (Nadir, 2013). Belirgin sınırları olan aileler en sağlıklı aileler olarak ifade edilmektedir. Bu tarz ailelerde açıklık vardır. Bireyler arasında karşılıklı güven bulunur. Birey, kendini

ailesine ait hissettiği gibi ayrı bir birey olarak da kendini görebilmektedir (Rasheed, Rasheed ve Maley, 2011). Belirsiz sınırlar ise sınırların iç içe geçmiş halidir. Ebeveyn ve çocuk arasında çok fazla karışıklık mevcuttur. Kurulan ilişkilerde birbirlerinin işlerine karışma fazlasıyla vardır (Kızgın, 2019). Kurulan ilişkilerde yaşanan bu karışıklık, çocuğun ilerleyen hayatında etrafındaki kişiler ya da nesneler konusunda pozitif ya da negatif yargıda bulunabilme yatkınlığına sebep olur. Bununla birlikte çocuğun, sosyal, psikolojik ve kişisel gelişimlerini şekillendiren düşünce ve davranış bütünlüğüne etkide bulunur (Gülkaya, 2018). Algılanan ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar ise anne ve babaların çocuklarını yetiştirme tarzının, gösterdikleri davranışlarının çocuk tarafından algılanış biçimidir. Başka bir ifadeyle, bulunan ebeveyn çocuk arasındaki sınırların, çocuğun perspektifiyle algılanıp tekrardan ifade edilmesidir denilebilir (Gülkaya, 2018). Birey, bu şekilde anne ve babasından algıladığı tutumlar ile birlikte aile içerisinde doğduğu sıralama ile ilgili farklı duygu ve düşüncelere sahip olabilir.

Doğum sırası, bireyde yaşam şekli ve bireysel özellikleri oluşurken etkili olan, Alfred Adler'in bireysel psikolojide öne attığı kavramlardan biridir. Gerçek doğum sırası, bireyin ne zaman doğduğu ile ilgili iken psikolojik doğum sırası ise bireyin sıralamada kendini nasıl hissettiği ile ilgilidir (Kalkan ve Koç, 2008).

Bireylerin gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası arasındaki fark, bireyin ailede kendisini nerede ve nasıl düşündüğüdür. Ailedeki ilişkilerin birbirlerine yaklaşımlarından dolayı çocuklar aynı çatı altında yetişse dahi aynı çevrede büyümeyebilirler. Bu sebeple bireyin hissettiği sıra, psikolojik doğum sırası ile gerçek doğum sırası aynı şekilde olmak zorunda değildir (Leman, 2011).

Bireye kaçınıcı çocuk olduğu sorusu sorulduğunda, verdiği cevap gerçek doğum sırasıdır. Ancak her birey, yaşadığı çekirdek ailede değişik durumlarla karşılaşabilir. Bu durum fizyolojik ve psikolojik olarak değişebilir. Bu duruma göre birey, doğduğu sırayı değil aslında psikolojik olarak algıladığı sırayı benimseyecektir (Stewart, 2004).

Bir ailede ilk çocuk olarak dünyaya gelen bireyin bazı durumlarda son çocuk yaşam tarzı ve tutum özelliklerini sergileyebileceği, ailedeki psikolojik doğum sırası pozisyonunun bireyin benlik algısıyla önemli derece ilişkili olabileceği ifade edilmektedir (Kalkan, Koç, 2007. Campbell, White ve Stewart (1991: 386) psikolojik doğum sırası ve doğum sırası arasında mükemmel olmayan bir korelasyon olduğunu, bireyin benlik gelişiminde psikolojik doğum sırasının gerçek doğum sırasından daha önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Literatüre bakıldığında benlik saygısının her bir kavramla ayrı ilişkisi olduğu görülmektedir. Yıldız ve Baydemir (2016), yaptıkları araştırmada benlik saygısı ile evlilik

uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtip yüksek benlik saygısına sahip olan kişilerde evlilik uyumlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Geçmişte yapılan araştırmalara bakıldığında araştırmamanın bağımsız değişkenlerinden psikolojik doğum sırası ile benlik saygısı arasında Yılmaz (2019), anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Yılmaz (2019), çalışmasında benlik saygısı yükseldikçe kişilerde ilk çocuktan son çocuğa doğru arttığını ifade etmiştir. Salgançak (2020) ise ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar ile benlik saygısını araştırmış ve araştırmasında özgürlük alt boyutu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını, mahremiyet ve kurallar alt boyutları ile benlik saygısının pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu ifade etmiştir.

Yukarıda belirtilen ve açıklaması yapılan benlik saygısı, evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar arasında ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple literatüre katkı sağlamak amacıyla konuların araştırılmasına karar verilmiştir. Bu tez çalışmasında evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırların benlik saygısı üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu değişkenler arasındaki ilişkinin ortaya konması evlilik ve aile danışmanlığı açısından işlevsel olacağı düşünülmektedir.

Danışmaya gelen çiftin ebeveyn sınırları, hissedilen doğum sırası ve benlik saygısı bilgilerinin yapılandırma aşamasında öğrenilmesi, danışmanın seyri açısından yordayıcı bir içeriğe sahip olması açısından önemli olacak ve verilecek danışmanlık hizmetinin hedefine ulaşmasına yönelik yardım sunacağı düşünülmektedir. Bu araştırmayla birlikte benlik saygısı, evlilik uyumu, ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar ve psikolojik doğum sırası kavramlarıyla ilgili kapsamlı bir biçimde literatür taraması yapılmış olması, daha sonra gerçekleştirecek araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatür taraması yapılırken daha önce bu dört kavramın birbiriyle olan ilişkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamış olması bu çalışmayı, diğer çalışmalardan ayırmaktadır. Ayrıca öne sürülen hipotezlerin elde edilen verilerle teyit edilmesi ve literatüre yeni bir araştırma kazandırılmasıyla yapılan araştırmayı önemli kılacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın amacı, evli bireylerin evlilik uyumları, psikolojik doğum sıraları ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlarının benlik saygıları üzerindeki yordayıcı etkilerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Araştırmaya katılan evli bireylerin sahip oldukları benlik saygısının, evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar değişkenleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

2. Evli bireylerin evlilik uyumları, psikolojik doğum sıraları, ebeveyn çocuk arasındaki sınırlarının evliliklerini yürütmede benlik saygısını yordamadaki katkıları nedir?
3. Evli bireylerin benlik saygıları; evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar değişkenleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılan her katılımcının ölçeklerde yer alan maddeleri içtenlikle ve kendilerini yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma Türkiye sınırları içerisinde kalmakla birlikte evli bireylere yönelik yapılmıştır.
- Araştırma, veri toplama aracı olan ölçeklerin içerdiği sorulara verilecek cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırma, veri toplamak üzere kullanılan ölçeklerin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
- Araştırmanın birbirleriyle çift olmayan evli bireylerin tesadüfi yöntemle seçilerek yapılmıştır.

Sonuçların genellenebilirliği araştırmanın çalışma grubu ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Benlik Saygısı: Kişinin kendisine yönelik, pozitif ya da negatif tutumudur (Rosenberg, 1965).

Evlilik Uyumu: Evlilik uyumu, evliliğin gönüllü ve zorunlu olan yönlerinin dengeye ulaşmasıdır (Duman, 2012).

Psikolojik Doğum Sırası: Çocukların psikolojik doğum sırası, aile içerisinde kendisini nasıl algıladığı ve buna göre kendisini nereye koyduğudur (Campbell, White ve Stewart, 1991).

Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki Sınırlar: Her bir bireyin, ailenin ve aile alt sisteminin bütünlüğünü koruyan ve genişleten duygusal bariyerler “sınır” olarak ifade edilmektedir. Bu kişiler arası sınırlar katıdan etkisize doğru giden bir derecelendirme doğrusu üzerinde en iyi şekilde kavramsallaştırılmaktadır (Vetere, 2001).

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2.1. Benlik Saygısı

2.1.1. Benlik

Benlik, kişinin kendini nasıl algıladığı ile alakalı geniş bir kavramdır. Birçok farklı kuramsal yaklaşımlara göre çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Öner (1987), benlik kavramına öncülük eden psikolog ve sosyologların James, Mead ve Cooley olduğunu belirtmektedir. James (1950), benliği “bireyin kendisinde ne gördüğünü ne bildiğini dışarıya tümüyle yansıttığı bilgilerdir” diye açıklamıştır.

Benlik, bireyin kendisi hakkındaki farkındalıkları bilme ve düşünme biçimidir (Kağıtçıbaşı, 2019). Kişinin, öznel olarak zihinsel ve fiziksel özelliklerini değerlendirme halidir. Kulaksızoğlu (2006), kişinin kendisine ait yargılarının benlik kavramını belirlediğini ifade etmiştir. Benlik kavramının aynı zamanda inançlar, hedefler ve değerler toplamı olduğu belirtilir. Bal (2006) ise benliği “kişinin kendisini nasıl görüp değerlendirdiği ile ilgili algı ve inançlarının tümüdür” diye ifade etmektedir.

Rogers (1959), benlik kavramını iki ayrı kategoride incelemiştir. Bunlardan birincisi, bireyin hayatında gerçekleştirdikleri deneyimler ile oluşan gerçek bendir. İkincisi ise bireyin olmak istediği, hedeflediği ideal benliktir. Bu iki benlik arasındaki uyum azaldıkça bireyde sorunlar ve kopukluklar ortaya çıkmaya başlayacaktır.

Rosenberg (1989)’e göre ise benlik üç farklı şekilde incelenmedir. Bunlar; mevcut benlik, sunulan benlik ve arzu edilen benliklerdir. Mevcut benlik, bireyin kendini nasıl algıladığına yönelik benliktir. Arzu edilen benlik, bireyin olmak istediği benliktir. Sunulan benlik ise, kişinin kendini dışarıya nasıl sunduğu ve gösterdiği benliktir.

Adler (1927/2009, 1933/2000), benlik kavramından çıkarak yaratıcı benlik kavramını ileri sürmüştür. Yaratıcı benliği, bireyin karar verme mekanizması olarak ve kişinin hayatından keyif almasını sağlayacak çeşitli deneyimler oluşturmaya çalışan bir kavram olarak belirtmiştir.

Jung (2003), benliğin doğduğu andan itibaren bireyde olduğunu, kendini gerçekleştirme sürecinde bireyi destekleyen bir kavram olduğunu öne sürmektedir. Jung’a göre benlik, kişilik oluşumunda bilinç ve bilinçaltı olayların ortada bulunduğu son yerdir. Yörükoğlu’na (1990) göre, benliğinin memnuniyet seviyesi benlik saygısını oluşturur. Benlik saygısı, benliğinden memnun olan bireyin beğenilmiş halidir.

2.1.2. Gerçek Benlik ve İdeal Benlik

Benlik gelişimi, hayatın çocukluk dönemlerinden başlayarak ömür boyu gelişmektedir. Benlik gelişiminde bireyin çevresindeki ilişkiler önemli bir etkidir. Bireyin, kendini yorumlama şekli ile çevresindeki insanların kendisine yorumları arasında değerlendirme yapan birey, yaptığı çıkarımlar sonucunda olduğu biri gibi kabul edip kendinin olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olduğu koşullarda gerçek bir benlik algısına sahip olabilmektedir. Ancak bunun aksi olan bir durumda, çevresinden aldığı dönütlerle ve kendini yorumlama şekli arasındaki farkları görüp, kendisini olduğu gibi kabul etmeyen, kendisinden kaçan ve benliğinden saklayan bireyler de bulunmaktadır. Bu durumu yaşayan bireyler, gerçek bir benlik oluşturmalarının önünde bir engel oluşturur ve bireyin ideallerinde oluşan bir benlik oluşturmaya olanak sağlar (Akkoyun ve Ersever, 1989).

Gerçek benlik, bireyin kendi özelliklerinin, ilgilerinin, yeteneklerinin, tutumlarının, dünyaya bakış açısının farkında olması ve bu durumu olduğu gibi kabul etmesidir. Gerçek benlik algısına sahip olmayan bireyler, kendilerini yetersiz hissetmeye başlar ve güvensizlik duygusuyla birlikte kaygı seviyeleri de artış gösterir (Brammer ve Shotsrom, 1982).

İdeal benlik ise benliğin, kendini olduğu gibi reddeden kişinin, çevresinden yorumlamalar sonucunda zedelenen kısmıdır. Bireylerin, istedikleri kişi olmaya ulaşma arzusu ideal benliği oluşturur. Kendi özelliklerinden beğenmeyen birey, sahip olduğu benliği saklama davranışı içerisinde. Kendini olduğu gibi ifade etmeyen birey, sahip olmadığı özelliklerle kendiliğini anlatıyorsa, ideal benliğini ortaya koyuyor demektir (Akkoyun ve Ersever, 1989). Rogers (1959), bu gerçek benlik ile ideal benlik arasında fark arttıkça bireyin hayatında uyumun azalacağını kabul etmektedir.

2.1.4. Benlik Kavramının Boyutları

Yapılan araştırmalarda benlik kavramının çok boyutlu bir kavram olduğu görülmektedir. 4 farklı boyutta incelenen benlik kavramı; duygusal benlik, fiziksel benlik, akademik benlik ve sosyal benlik olarak incelenebilir.

Duygusal benlik; bireyin kendisi üzerine yorumlamalarını içeren yönüdür. Diğer bir anlamla, bireyin kendine karşı nasıl hissettiği, düşünceleri, yorumları, duyguları kabul edişi ile ilgilidir. Bireyin kendini değerli ve yetkin hissetmesi ve bu şekilde değerlendirmesi benliğin duygusal yönünü oluşturur (Arıcak, 1999).

Fiziksel benlik; bireyin kendini fiziksel beceriler konusunda nasıl gördüğünü içermekle birlikte, kendini toplumda sosyolojik olarak nerede gördüğü ile ilişkilidir. Kişinin kendi spor

becerisi, koordinasyon yeteneği gibi fiziksel aktivite içeren davranışlarda kendini değerlendirme şeklidir (Arıcak, 1999; Kapıkıran, 2004; Aşçı, 2004).

Akademik benlik; kişinin başardıkları ve yetenekleri ile benliğini kapsayan boyutudur (Guay, 2003). Kişinin özel alanları ile ilişkidir. Bir öğrencinin sayısal ya da sözel derslerde başarılı olması onun akademik benliğini oluşturmaktadır. Aynı zamanda başka bir bireyin enstrüman çalışması ya da resim çizmesi de akademik benliği içerir (Cevher ve Buluş, 2006).

Sosyal benlik ise kişinin etnik, kültürel ve dinsel benliklerini içerir. Bu benliği çocukluk dönemindeki aile ve akraba ilişkileri oldukça etkiler. Okul çağıyla birlikte arkadaş ve öğretmenlerle ilişki kuran birey, sosyal benliğini geliştirmeye devam etmektedir (Kapıkıran, 2004).

2.1.5. Benlik Saygısı

Benlik ve benlik saygısı, genellikle birbirlerinin yerine kullanılabilen kavramlardır. Ancak bu kavramları birbirinden ayıran net özellikler vardır. Benlik, bireyin kendini nasıl gördüğüne dair düşünceleri iken; benlik saygısı bireyin kendini nasıl değerlendirdiğine bağlı olarak oluşan bir kavramdır (Gözaydın, 2017).

İnanç (1997), araştırmasında benlik ve benlik saygısı arasında farklı noktaları incelemiştir. İnanç'a göre, "benlik kavramı kişinin kendine baktığında ne algıladığı ve kendini nasıl gördüğü iken, benlik saygısı ise kişinin kendisine ait duygu ve düşünceler bütünüdür" diye ifade etmiştir.

Kişi, kendini eksik görüp eleştiriler üzerine hayatını sürdürebilir ya da kendini olumlu görerek sağlıklı hissedebilir. Benlik saygısı, kişinin kendini ne kadar pozitif gördüğüyle ilgilidir. Yani kendini değer verilebilecek, pozitif, beğenilebilecek ve sevebilecek biri olarak görmektir (Yörükoğlu, 2004).

Rosenberg (1965), benlik saygısını bireyin kendini negatif ya da pozitif görme tavrı olarak açıklamaktadır. Kişinin kendi hakkında düşünceleri ve ulaştığı sonuçlar benlik saygısını oluşturacaktır. Kendi hakkındaki düşünceleri olumlu ise benlik saygısı yüksek, olumsuz ise düşük olacaktır.

Bireyin kendine duyduğu saygıyı belirlemek oldukça zordur. Benlik saygısı, duygusal değişimler ile karıştırılmamalıdır. Benlik saygısı, zor bir dönem geçiren süreç sonunda kendi ile ilgili pozitif duygu ve düşünceler beslenmesidir. Aksi takdirde düşük benlik saygısına sahip bireylerin, kendilerini hep negatif değerlendirmeler ve yargılamalarla kötülediği görülmektedir (Burger, 2006).

Vasta, Haith ve Miller (1995), benlik saygısı kişinin kendini zihinsel olarak eleştirip duygusal olarak tepki vermesi olarak görmektedir. Coopersmith (1974) ise benlik saygısını bireyin kendisi hakkındaki oluşturduğu tutumlar sonucunda kendisine yönelik değerli olup olmama yargısıdır.

Benlik saygısı yerine özsaygı kavramını kullanan Pişkin (2003), kavramı anlayabilmek için üç önemli etkenin olduğundan bahsetmektedir. Bunlar; benlik imgesi, özsaygı ve ideal benliktir. Bu ölçüde özsaygıyı, benlik ile ideal benlik arasındaki ortadaki durak olarak görmektedir.

Benlik saygısının yaşam doyumu için fazlasıyla gerekli olduğunu savunan (Tosang, Maleki ve Hariri, 2013), bireyin kendine yönelik tutumları ve inançlarının önemli olduğunu ifade etmiştir. Birey, kendisi için hissettiği onaylanma, kabul ve değerli olma hali benlik saygısını oluşturmaktadır. Benlik saygısı, aynı zamanda mental olarak rahatlamada da önemli bir faktördür.

2.1.3. Yüksek ve Düşük Benlik Saygısı

Benlik saygısı, bireyin hayatı boyunca şekillenen bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Bireyin çevresindeki kişilerin düşünceleri ve bireyin kendi hakkındaki düşünceleri benlik saygısını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyen faktörler olarak ön plana çıkmaktadır. (Baymur, 1993).

Avşaroğlu (2007), bireyin zamanla kendini keşfederek ve çevresinden aldığı dönütlerle birlikte kendi benlik saygısını oluşturduğunu ifade etmiştir. Kişi eğer kendini pozitif olarak değerlendiriyorsa yüksek benlik algısı, negatif olarak değerlendiriyorsa düşük benlik olgusuna sahip olduğunu belirtmiştir.

Yüksek benlik saygısına sahip olan bireylerin kendi potansiyelleri ve kendilerinden beklentileri fazladır. Kendileri hakkında beklentileri ve ulaştıkları hedefler sayesinde özgüvenleri yüksek olur. Kendi düşüncelerine inanır, savunur ve destekte bulunurlar. Beklentilerinin fazlalığı ve özgüvenlerinden dolayı yüksek benlik saygısına sahip bireylerde özgür olma ve özgün bir şeyler yaratma düşüncesi yoğundur. Bu şekilde kendilerini değerli de hissederler (Korkmaz, 1996).

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin hep başarılı olduğu söylenemez. Bu bireylerde, başarısızlık riskini de değerlendirirler ve bu duruma göre hedefleri için yola çıkarlar. Benlik saygısı düşük olan bireyler ise başarısız olacaklarını düşünerek hedefleri karşısında harekete geçmeyerek pasif olmayı tercih ederler (Tufan ve Yıldız, 1993).

Secord ve Backman (1974), bir mesajı almada yüksek benlik saygısı olan bireylerin daha etkili olduğunu ifade etmiştir. Düşük benlik saygısına sahip insanlar genellikle pasif ve içe kapanık dünyaları olduğu için bir mesajı almak yerine kendi iç dünyalarına yoğunlaşırlar. Aynı zamanda düşük benlik algısına sahip bireylerin, yüksek düzeyde bir konumda bulunan yöneticilerden etkilenme ihtimalinin daha yüksek olduğu araştırmada belirtilmiştir.

Yavuzer (1993), benlik saygısı yüksek olan kişilerin tipik özellikleri olarak fiziksel sağlığına ve görünüşüne önem veren, kişilerle iletişimi iyi olan, varoluşçu yaklaşıma yatkın olan, daha az kaygı duyan, kişiden ya da gruptan ayrı karar edinebilen, iş hayatında başarıya önem veren bireyler olduklarını ifade etmiştir.

Plummer (2011), yaptığı araştırmada yüksek benlik saygısının sağlıklı olarak kabul edildiğini ve sağlıklı benlik saygısının yedi temel özelliği olduğunu ifade etmiştir. Bu özellikleri; bireyin kendi hakkında fikir sahibi olması, duyguları konusunda ne hissettiğini bilmesi, kendini fiziksel görünüşü ile eksik ya da fazla olduğu gibi kabul etmesi, psikolojik olarak sağlığını koruyabilmesi ve kendini geliştirebilmesi, kendini ifade edebilmek için doğru iletişim yollarını kullanması, özgüvenli olması diye belirtmiştir.

Saygın (2008)'a göre, düşük benlik saygısı olan bireylerde kendilerini sürekli eleştirme, verilen sorumluluklarda kaçma, özgüveni eksik, yaratıcılık konusunda çekinme, başarıdan öte başarısızlığa odaklanma, başarı için ise az çaba gösterme, genellikle öfkeli, olumsuz düşüncelere sahip olma, yetersiz ve değersiz hissetme görülür.

Düşük benlik saygısına sahip olan bireylerin ise başarısızlıktan kaçma için yalanlar söyleyen ve kaçan, yardım konusunda dengesiz olan, sosyal çekiniklik içerisinde olan, sorumluluktan kaçınan, eleştirilmekten korkan, hayal kırıklıklarında çabuk pes eden, başkalarının düşüncelerinden çok çabuk etkilenen kişiliklere sahip olduğu gözlemlenmiştir (Yavuzer, 2005).

Benlik saygısının, Adler'in yaratıcısı olduğu kardeş sayısı ve doğum sırası ile araştırması yapıldığında tek çocukların diğer doğum sıralarına göre benlik saygısının daha yüksek olduğu saptanmıştır. En dikkat çeken verilerden birinin tek erkek çocuk ya da ailede tüm kız çocuklarının ardından doğan erkek çocuklarında benlik saygısının yüksek olduğu belirtilmiştir (Özkan, 1994).

2.1.4. Benlik Saygısı Kuramları

Bu başlık altında Freud psikoseksüel gelişim kuramı, Erikson psikososyal gelişim kuramı ve Rosenberg benlik saygısı kuramı olarak üç kuram yer verilmektedir.

Freud Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Psikanalitik kuramının öncüsü olan Freud, benlik kavramının gelişmesinde önemli bir role sahiptir. Freud, kendi kuramında benlik kavramını ego kavramı olarak belirtmektedir. Benliğin görünen yüzünü ego, id ve süperegö olarak benlik parçalarının karşıtlıklarından ortaya çıkmıştır. Bireyin çocukluk döneminde yaşadığı deneyimler egonun şekil almasında yardımcı olmaktadır.

Freud, zihni üç farklı bölümde ele almıştır. Bunlar; bilinç, bilinç öncesi ve bilinç dışıdır. Bireylerin küçüklükten beri geliştiğini çevre ile kendileri arasındaki farkları anlamaya başladığını ve benliklerini geliştirdiklerini ifade etmiştir. Daha sonrasında Freud, bu modeli yetersiz bulmuş ve yapısal kişilik kuramını açıklamıştır (Seber, 2015).

Freud, kişiliğin beş farklı dönemden oluştuğunu ifade etmiştir. Bunlar oral dönem (0-1 yaş), anal dönem (1-3 yaş), fallik dönem (3-6 yaş), latent dönem (6-12 yaş) ve genital dönemdir (8-12 yaş). Freud, bu dönemlerden herhangi birinde bir saplantının olması bireyin benliğinin etkileneceğini ifade etmiştir. Aynı zamanda psikoseksüel aşamalarında sadece benlik kavramı ya da benlik saygısının gelişmediğini aynı zamanda toplumsal cinsiyetin de şekil aldığını belirtmiştir (Pehlivan, 2017).

Erik Erikson Psikososyal Gelişim Kuramı

Psikososyal gelişim kuramıyla geliştiren Erikson, benlik gelişimini dönemsel yaşantılara ve bu dönemlerin hangi derecede sağlıklı atlatıldığına göre ilerlediğini savunmaktadır. Kuramda sekiz evre bulunmaktadır. Bunlar; güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı utanç, girişimciliğe karşı suçluluk, çalışmaya karşı aşağılık duygusu, kimliğe karşı rol karmaşası, yakınlığa karşı yalıtılmışlık, üretkenliğe karşı durgunluk ve son olarak ego bütünlüğüne karşı umutsuzluktur. Bu dönemlerde yaşanan olumlu ya da olumsuz yaşantılar benlik saygısını etkilemektedir. Birey, benlik bütünlüğüne erişebilmişse mutlu olacak ve ölümü kabullenecektir (Gürses ve Kılavuz, 2011).

Erikson, aşamaların içerisinde önemli bir faktör olarak sosyal ilişkileri benlik saygısının gelişiminde ön plana almaktadır. Bireyin yaşamı içerisindeki çevresi ile ilgili olan tüm ilişkileri ve onlardan aldığı yorumlamalar, kişinin kendisini pozitif ya da negatif değerlendirmesine sebep olmakta ve buna bağlı olarak benlik saygısı gelişmektedir (Erikson, 1950).

Rosenberg Benlik Saygısı Kuramı

Rosenberg, benlik saygısı kavramını bireyin kendisi hakkında negatif ya da pozitif değerlendirmelerin tümünü kapsadığı şeklinde ifade etmiştir. Benlik saygısı ölçeğini 1965'te

geliştirdiğini ifade eden Rosenberg, kişinin sosyal ve aile ilişkilerini nasıl yorumladığı ve bu sayede bireyin kendisini nasıl yorumladığı üzerinde yoğunlaşmıştır. Rosenberg, bireyin hayatı boyunca çevresiyle kurduğu bütün etkileşimlerin kendisinde olumlu ya da olumsuz yönlerini keşfetmesiyle birlikte benlik saygısının gelişiminin devam edeceğini savunmaktadır (Rosenberg, 1965).

Kişinin sosyal çevresi ve bunlarla olan etkileşimlerinin benlik saygısının oluşumunda önemli yer ettiğini belirten Rosenberg, aynı zamanda kişinin fiziksel özelliklerini kabul etmesiyle birlikte akranları ile ilişkilerini daha sağlıklı kurabileceğini ifade etmiştir. Bireyin bu şekilde kendisini değerlendirerek benlik saygısının gelişeceğini belirtmiştir (Hamarta Baltacı, Ömer ve Demirbaş, 2010).

2.1.4. Benlik Saygısı ile İlgili Araştırmalar

Böğrek (2019), benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi açıklamada sınav kaygısının aracı rolünü incelemiştir. Araştırmaya Orta Karadeniz bölgesi ortaokul öğrencileri katılmıştır. 251'i kız, 242'i erkek olmak üzere 493 kişi katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre sekizinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı arttıkça yaşam doyumlarının da arttığı tespit edilmiştir. Diğer bir sonuç ise öğrencilerin benlik saygısının arttıkça sosyal çevre kaynaklı sınav kaygılarının da düştüğü tespit edilmiştir.

Turanlı (2010), evli kişilerin benlik saygısı, çift uyumu ve bireylerin bağlanma şekillerini araştırmıştır. Yapılan araştırmaya 116 evli birey katılmıştır. Bulguları sonucunda çift uyum düzeyleri ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada benlik saygısı yükseldikçe saplantılı bağlantılı düzeyinin azaldığı sonucuna varılmıştır.

Özgan (2023), yeni iletişim ortamlarında benlik sunumu ve benlik saygısı: kuşaklar üzerine bir araştırma çalışması yapmıştır. Yapılan araştırmaya 1155 kişi katılmıştır. Bulgular sonucunda benlik sunumu ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca benlik saygısının ve sosyal medyada gerçekleştirilen benlik sunumunun kuşaklara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Balcı (2023), romantik ilişkide benlik değişimi ve ilişki doyumu benlik saygısının aracı rolünü incelemiştir. Araştırmaya 589 lisans ve lisansüstü öğrenci katılmıştır. Bulgular sonucunda ilişki doyumu ve benlik saygısı değişkenlerinin, benlik değişiminin alt boyutları olan benlik genişlemesi ve benlik budanması ile pozitif yönde anlamlı düzeyde, benlik değişiminin diğer alt boyutları olan benlik daralması ve benlik kirlenmesi ile olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Alpaydın (2023), algılanan ayrımcılık, benlik saygısı, psikolojik iyi oluş ve üniversite yaşamına uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ege Üniversitesi'nde yapılan bu araştırmaya 672 öğrenci katılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda algılanan ayrımcılık düzeyinin benlik saygısı, psikolojik iyi oluş ve üniversite yaşamına uyum düzeylerini negatif ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Şahin (2023), üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki üzerine araştırma yapmıştır. Nişantaşı Üniversitesi'nde yapılan araştırmaya 406 öğrenci katılmıştır. Yapılan araştırmaya göre benlik saygıları ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı, olumsuz yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Korkmaz (2023), yetişkinlerde algılanan sosyal destek düzeyinin problem çözme beceri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Trabzon ilinde yaşayan 462 kişi çalışmaya katılım sağlamıştır. Yapılan araştırmaya göre sosyal destek, problem çözme ve benlik saygısı puanlarında gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve cinsiyet durumuna göre anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Çarpaner (2023), yetişkinlerde kendini sabote etme, benlik saygısı ve kaygı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan araştırmaya 404 kişi katılmıştır. Elde edilen bulgulara cinsiyet değişkenine göre kendini sabote etme, benlik saygısı ve kaygı puanları kadın katılımcıların lehine olduğu saptanmıştır. Benlik saygısı ve kaygı durumunun yaş faktörüne göre değiştiği ve ankete katılan 51-65 yaş arasındaki katılımcıların en düşük düzeyde benlik saygısına sahip olduğu belirlenmiştir.

Ekim (2023), benlik saygısı ve sosyal kaygının boyun eğici davranışlar ile ilişkisi üzerine araştırma yapmıştır. Yapılan araştırmaya 303 kişi katılım sağlamıştır. Analiz sonucunda benlik saygısı ile sosyal kaygı arasında olumsuz yönlü; benlik saygısı ile boyun eğici davranışlar arasında olumsuz yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Yetişkin (2023), yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ile affetme arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünü araştırmıştır. Yapılan araştırmaya 18 yaş üstü 375 kişi katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik şiddet ve benlik saygısı puanları arasında olumlu yönde anlamlı; benlik saygısı ve affetme puanları arasında ise olumsuz yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu sonuçlarına erişilmiştir.

Şerbetçioğlu (2022), romantik ilişkiler içinde olan yetişkinlerde ilişki doyumu, çocukluk çağı travması ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler üzerine araştırma yapmıştır. Araştırmaya 314 yetişkin birey katılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda benlik saygısı yükseldikçe ilişki doyumu da anlamlı bir şekilde yükselmekte olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca

araştırmada çocukluk çağı travmasına maruz kaldıkça benlik saygısının da anlamlı bir şekilde azaldığı görülmüştür.

Güven (2022), romantik ilişkilerde psikolojik iyi oluş düzeylerinin benlik saygısı ve yaşam doyumu üzerindeki rolü üzerine çalışma yapmıştır. Çalışmaya 384 katılımcı katkı sağlamıştır. Elde edilen sonuca göre psikolojik iyi oluşun hem benlik saygısı hem de yaşam doyumu arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda benlik saygısı ve yaşam doyumunun psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı gözlenmiştir.

Soyırgaz (2022), evli bireylerde benlik saygısı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya 104 kişi katılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucuna göre benlik saygısında yaşanacak artış, evlilik uyumu ve alt boyutlarında da artış sağlamıştır. Benlik saygısının kaybı ile birlikte ise evlilik uyumu da azalacaktır.

Turan (2010), 970 üniversite öğrencisine yönelik yakın ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmada benlik saygısı, cinsiyet, yalnızlık, yaş ve romantik ilişkilerin rolü üzerine araştırma yapmıştır. Yaptığı araştırma sonucunda ilişkiye bağlı bilişsel çarpıtma ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada, benlik saygısının arttıkça ilişkilerde bilişsel çarpıtmanın azaldığı ve yalnızlık arttıkça da ilişkilerde bilişsel çarpıtmanın arttığı saptanmıştır.

Zeytinoğlu (2013), 200 evli kişiye evli bireylerin benlik saygısı, evlilik sorunları, kıskançlık düzeyleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek için araştırma yapmıştır. Elde edilen sonuçlara göre evlilik sorunları olan evli bireylerde benlik saygısının daha düşük olduğu yönünde olumsuz bir ilişki bulunmuştur.

Salebci (2020), evli bireylerde öz şefkat, benlik saygısı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya gönüllü olarak 313 evli birey katılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre erkeklerin benlik saygısı ölçeğinden aldığı puanlar kadınların benlik saygısı ölçeğinden aldığı puanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça bireylerin öz yargılama, izolasyon, aşırı özdeşleşme ve öz duyarlılık ölçeklerinden aldıkları puanların düşmekte olduğu belirtilmiştir.

Akdağ (2014), yaptığı araştırmada evli çiftlerde benlik saygısı, kök aile, evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 386 evli kişi katılmıştır. Araştırmaya göre psikolojik iyi oluş arttıkça benlik saygısının arttığı yönünde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Dinç (2012), orgazm olamayan kadınlar ile orgazm olabilen kadınların atılganlık düzeyleri, benlik saygıları, beden algıları ve evlilik uyumları açısından karşılaştırmayı ele

almıştır. Araştırmaya ayrıntılı cinsel öykü sonrası orgazm bozukluğu tanısı alan kadın hastalardan ve düzenli cinsel eşi ve ilişkisi olanlardan çalışmayı kabul eden 54 kadın hasta katılmıştır. Bu çalışmada, orgazm olmayan kadınların benlik saygıları orgazm olan kadınlara kıyasla daha düşük, bedenlerine yönelik algıları daha olumsuz, evliliklerinden aldıkları doyumları daha az ve atılmanlık düzeylerinin daha düşük olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda orgazm olabilmeyi en çok yordayan değişkenin benlik saygısı olduğu, en az yordayan değişkenin ise atılmanlık düzeyi olduğu ifade edilmiştir.

Çeçen (2017), bağlanma türleri ile benlik saygısı ve kaygı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan araştırmaya 113 kişi katılmıştır. Elde edilen sonuçlara benlik saygısı ile bağlanma tarzı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada benlik saygısı arttıkça kaygı düzeylerinde azalma olduğu görülmüştür.

Şahin (2019), benlik saygısı, stresle başa çıkma tarzları ve psikolojik iyi oluşu bir model denemesi olarak ele almıştır. Çalışmanın örneklemini Ordu il merkezinde 9., 10., 11. ve 12. sınıfta öğrenim gören, 523 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda benlik saygısı ve stresle başa çıkma tarzlarının cinsiyete göre farklılaştığı belirtilmiştir. Ayrıca benlik saygısının stresle başa çıkma tarzları ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide önemli bir rolünün olduğu ifade edilmiştir.

Yöyen (2017), üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi üzerine çalışmıştır. Araştırmaya 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul Gelişim Üniversitesi İktisadi İdari Sosyal Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 527 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya göre düşük benlik saygısı arttıkça, sosyal ilişkilerde doyum azalmakta, sosyal ilişkilerde memnuniyetsizlik ve yalnızlık düzeyi artmaktadır. Aynı çalışmada benlik saygısının alt boyutları ile yalnızlık ilişkisinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: İnsanlara güven duymama düzeyi arttıkça, sosyal ilişkilerde doyum düzeyinin azaldığı ve yalnızlık düzeyinin arttığı gözlemlenmiştir.

Murray, Holmes ve Griffin (2000), evli bireyler arasında benlik saygısı, ilişki doyumu ve hissedilen güven arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yapılan araştırmanın sonucunda, düşük benlik saygısına sahip olan bireylerin eşlerinin kendileri hakkında pozitif görüşlerini küçümsediğini, onlara karşı güven duymada zorlandıklarını ve bu durumun ilişki doyumunu azalttığı gözlemlenmiştir.

Khan ve Aftab (2013), evlilik doyumu ile depresyon arasındaki ilişkide benlik saygısı üzerine araştırma yapmıştır. Araştırmaya 100 evli çift katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre evlilik doyumu ile depresyonun, benlik saygısının yordayıcısı olarak anlamlı ilişkileri olduğu

saptanmıştır. Araştırmada benlik saygısının arttıkça evlilik doyumunun arttığı, depresyon düzeylerinin ise azaldığı belirtilmiştir.

James'in (1980) analizleri, benlik saygısı üzerindeki üç etkiyi açıklamaktadır. İlki, insanın kendi isteklerinin ve değerlerinin kendine saygısı ile ilgili kararlarında temel bir rol oynamasıdır. Benliğimiz ile ilgili duygularımız ideal olarak yapmak istediklerimizle, gerçekten yapabildiklerimize bağlıdır. Başardıklarımızın, başarmak istediklerimize oranı benlik saygısını belirler. İnsan daima yapabileceğini iddia ettiği şeylere göre yapabildiklerini kıyaslayarak, kendine olan saygısını şekillendirir.

Taghizadeh ve Kalhari (2015), kadın bireylerde benlik saygısı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Benlik saygısı ile evlilik doyumu arasında pozitif, anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Aynı araştırmada benlik saygısı düşük olan kadınlarda, evlilik memnuniyetsizliği, cinsel doyum düşüklüğünün fazla olduğu anlaşılmıştır.

Eze ve Mba (2018), evli bireyler arasında evlilik doyumunu temel alarak benlik saygısı ve duygusal zekanın rolünü incelemiştir. Araştırmaya 120 evli çift katılmıştır. Elde edilen sonuca göre evlilik doyumunu, benlik saygısının da duygusal zekanın da olumlu ve anlamlı bir biçimde etkilediği görülmüştür.

2.2. Evlilik

Türk Dil Kurumuna göre (2017); evlilik kelimesi, kadın ile erkeğin birlikte bir aile kurması için devlet yasalarına uygun şekilde birleşmesi olarak ifade edilmektedir. Araştırmalar incelendiğinde, evliliğin farklı araştırmacılar tarafından değişik şekillerde yorumlandığı gözlemlenmektedir. Evlilik, gelecek neslin oluşması ya da yetiştirilmesi amacıyla birlikte olan ve aile kavramının oluşturulduğu en çekirdek ve önemli insan birlikteliğidir (Larson ve Holman, 1994).

Evlilik, toplumun da onay verdiği, bireylerin kendileri arasında hayatlarını yaşadığı ve paylaştığı, fiziksel ve cinsel ihtiyaçlarının karşılandığı bir birlikte olma halidir (Kahveci, 2016). Evli olan bireyler, evlendikleri andan itibaren hobilerini, alışkanlıklarını, geçmiş yaşantılarını da evliliklerine taşımış olurlar. Evlilik, toplum oluşturan bir kurum olmasından dolayı tarih boyunca farklılık göstermekle birlikte evrensel olarak görülmektedir (Yavuzer, 2011).

Evlilik, çeşitli sebeplerden dolayı kurulabilir. Doğan (2010), evliliği günümüzde birlikte yaşayabilme ihtiyacının, bireyin yalnızlığını giderebilmenin, cinsel ihtiyaçlarının karşılanabilmesinin toplumsal yaşam standartları çerçevesinde birlikte karar almak olarak tanımlamıştır.

Bir başka araştırmada Giddens (2006), evliliği toplumun da izin verdiği şekilde iki bireyin cinsel ihtiyaçlarının karşılayacağı bir kurum olarak ifade etmiştir. Gleen (1991) ise, evliliği iki farklı bireyin birleşerek kişisel gelişimlerine katkı sağlamanın bir yolu olarak belirtmiştir.

Hayward ve Zhang (2006), yaptıkları araştırmada evliliğin, çiftlerin sağlıklarına pozitif yönde katkı sağladığı ve hayatlarından daha doyum alabildikleri toplum tarafından da onaylandığı şekilde cinsel ihtiyaçlarının karşılandığı, türlerinin devam ettirebilecekleri bir yasal birliktelik durumu olarak ifade etmektedir (Akt. Denli, 2016).

Hansen ve L'Abate (1982), evlilik kavramını, çiftler arasındaki iletişimin açık ve güvenilir olduğu, ayrıca da kişilerin psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı, maddi durumlarda yardım alabildiği, öfkesini paylaşabildiği ve cinselliği yaşayabildiği bir yapı olarak belirtmiştir.

2.2.1. Evlilik Tipleri

Geleneksel Tip

İlişkilerde bağlılığın ve fikir görüşlerinin ortak olduğu evlilik tipidir. İlişkilerde ayrılmak yerine ortak özveride bulunarak orta yolu bulmanın sağlıklı olduğu düşünülür (Çatal, 2019). Dolayısıyla çiftlerin birbirlerine aidiyetleri ve etkileşimleri fazladır. Evliliğin kutsal olduğuna ve bunu birlikte korunması gereken bir kavram olduğuna kanaat getirirler. Erkeklerin karar aldığı bir kavram olduğu düşünülse de kadınlar tarafından karar alınıp uzlaşıldığı bir tip olarak öne çıkmıştır (Tekin,-Çatal ve ark, 2018).

İlişkili Özerk Tip

Kadınların, toplumda daha aktif olmasıyla birlikte oluşan demokratik kararların alındığı, evlilikte iki tarafında eşit olduğu evlilik tipidir. Eşlerin bağlı olduğu konularda özgürce kendilerini ifade edebilme, bağımsızlık olsa dahi ben kavramından çıkıp biz duygusu ile hareket etme düşüncesi vardır. Eşler sorumlulukları paylaşır, ortak giderler olsa dahi bireysel hobiler ve birikimler de bu evlilik tipinde vardır (Tekin,-Çatal ve Kalkan, 2019).

Özerk Tip

Bireyselliğin ön planda olduğu, evliliğin az konuşulduğu, düzenli ve planlı evliliklerdir. Bireylerin kendilerini geliştirerek evliliğe olumlu bir şekilde uyum sağlayacağı düşünülür. Ev işlerinde ya da planlarında her şey önceden bellidir. Ortak olunabilecek etkinliklerle ilgili eşlerde herhangi bir beklentinin bulunmadığı bir evlilik tipidir (Tekin,-Çatal ve Kalkan, 2019).

2.3. Evlilik Uyumu

Evlilikte en önemli etkenlerden biri evlilik uyumudur. Evlilik, bireylerin uyum içerisinde olmasını gerektiren bir kurumdur. Sadece duygusal anlamda değil mental olarak da ilişkileri içinde bulunduran evlilik, bireylerin sağlıklarının da iyi olma halini içinde kapsamaktadır (Tuzcu, 2017). Evlilikte fiziksel ve psikolojik sağlık zorunlu bir unsur olduğu gibi evlilik uyumu da gerekli bir unsurdur. Toplumu oluşturmada etken olan evlilik, çiftlerin uyum içerisinde yaşamasını ihtiyaç sayan bir yoldur (Kalkan, 2002).

Araştırmalara bakıldığında, evlilik uyumu toplum tarafından kabul görmüş ancak farklı şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Tanımlara bakıldığında, evlilik uyumunda üç kriterin önemli olduğu görülmüştür. Bunlar; evlilik süreci, eşlerdeki algı, mutluluk ya da evlilikten memnun kalma hali olarak sıralanabilir.

Evlilik uyumunu bir zaman yolculuğu ya da süreç olarak gören tanımlamalara bakıldığında; Spainer, Lewis ve Cole (1975), çiftlerin önem arz eden konularda uzlaşabildikleri, tartışmadan uzak, aynı etkinliklere katılabildikleri ve hobilerini birlikte gerçekleştirebildikleri bir süreç olarak görmektedir. Evlilik uyumu, aile ile ilgili olan durumlarda birlikte karar alabilme ve tartışmaları olumlu bir şekilde çözebilme halidir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Evlilik uyumunu bir algı olarak tanımlayan araştırmalara bakıldığında; Tezer (1986), “kişinin evlilik içerisinde ihtiyaç duyduğu durumları ve olguları giderme düzeyine ilişkin algısıdır” diye söz etmiştir.

Evlilik uyumunu bir mutluluk ya da evlilikten memnun kalma hali olarak tanımlayan çalışmalara bakıldığında ise; evlilik uyumu, çiftlerin evliliklerini her açıdan değerlendirdiklerinde sübjektif olarak aldıkları memnun kalma halidir (Kahraman, 2011). Başka bir çalışmada ise Halford, Kelly ve Markman (1997), çiftlerin eşleri hakkında olumlu duygu ve düşüncelerde olması, birbirleri ile iyi sohbet edebilmesi, kendi aralarında olan tartışmaları halledebilme becerisi ve hobilerini birlikte yapmaktan keyif almaları olarak evlilik uyumunu tanımlamıştır.

2.3.1. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etmenler

Evlilik uyumu üzerine araştırmalar yapıldığında evliliği etkileyen birçok etmen olduğu görülmektedir. Kocadere (1995), araştırmasında evlilik uyumunu etkileyen 17 unsur olduğunu belirtmiştir. Bunlar:

Aile Alanı: Evliliğin aileler arasında da yapıldığı görüşünde eşinin annesi ve babası üzerine evliliği nasıl etkilediği alandır. Sistemik aile terapisine göre, aileden aktarımların

bireyin yeni oluşturduğu ailesine de aktardığı düşünülmektedir. Yani ebeveynleri boşanma yaşamış bireylerin, kendi kurdukları ailede boşanma eğilimleri olduğu gözlemlenmektedir (Glenn ve Kramer, 1987).

Baskınlık Alanı: Ailede, önemli kararları verirken hangi tarafın düşüncelerinin daha ağır basma halidir. Baskınlık alanı, bireylerin çağdaş ya da geleneksel rollerden biri oluşuna ve ekonomik gelir düzeylerine göre değiştiği görülmektedir. Yapılan çalışmada evli kadın bireylerin, %87'sinin eşlerinin görüşlerine razı kaldığı ve onların kararlarını uyguladığı görülmektedir(Özügurlu, 1990). Kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesiyle birlikte bu durumun bir sorun olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Benzerlik Alanı: Bireylerin kişilik özelliklerinin evliliklerine uyumları üzerine görüşler sunulmuştur. Buna göre; kişilik özellikleri benzeyen çiftlerin, kişilik özellikleri birbirine benzemeyen çiftlere göre daha uyumlu oldukları görülmüştür (Lewis ve Spanier, 1997).

Boş Zaman Alanı: Evli bireylerin, boş vakitlerinde birbirleri ile hobilerini gerçekleştirmeleri, evlilikteki uyum oranını arttırdığı gözlemlenmektedir. Boş vakitler bireysel olarak gerçekleştiğinde, bireylerin bir yöne yöneldiği ve ayrı kaldığı öne sürülmektedir (Kocadere, 1995).

Boşanma Düşünceleri Alanı: Eshleman'ın 1991 yılında yaptığı çalışmada evli kadın bireylerin, problemli evliliklerinde her 5 kişiden 3'ünün çözümü boşanmada bulunduğu ifade edilmiştir.

Cinsellik Alanı: Evlilikteki en önemli konulardan birinin cinsellik olduğu, evlilik uyumu ile cinselliğin birbirini etkilediği gözlemlenmektedir. Cinselliğin sıklığı, doyumu ve memnuniyeti evlilikte uyum ile doğru orantıdadır (Kaplan ve Sadock, 1989).

Çocuk Alanı: Evlilik ile çocuk arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Çocuk sahibi olan evli bireylerin, çocuk sahibi olmayanlara göre daha uyumlu ve boşanma eğilimine uzak olduğu görülmektedir (Belsky, 1990).

Duygu Alanı: Evlilikte öne çıkan duygular çiftlerin birbirini sevmesi ve birbirine güven duyması olarak gözlemlenmektedir. Bireylerin birbirlerini sevme düzeylerine göre evlilik kalitesinin yükseldiği gözlemlenmektedir (Broderick ve O'leary, 1986). Bir diğer önemli olan eşlerin birbirine güvenme durumunda ise güven duygusunun ilk yıllarda daha çok olduğu ancak zaman geçtikçe azaldığı ya da değiştiği gözlemlenmiştir (Holmes, 1989).

Ev İşleri Alanı: Son dönemlerde kadınların da iş hayatına katılmasıyla birlikte evdeki işlerin hangi birey tarafından yapılacağı sorusu öne çıkmaktadır. Yapılan çalışmalarda hem kadının hem de erkeğin eşit miktarlarda sorumluluğu paylaşması, evlilik uyumunu artırıp boşanma eğilimini azalttığı göstermiştir (Clayton, 1979).

Gelir Alanı: Çiftlerin, duygusal açıdan birbirlerine hisleri az ya da zayıf olsa da gelir düzeylerinin evliliklerini devam ettirmede kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda ekonomik gücü olan bireyin, evliliğini devam ettirme olasılığının düşük olduğu ve ekonomik gücün arttıkça evlilikten alınan doyumun da arttığı öne sürülmüştür (Heaton ve Albrect, 1991).

İletişim Alanı: Eşler arasındaki iletişimin evlilikteki en önemli alanlardan biri olduğu varsayılmaktadır. Araştırmalara göre, iki tarafın da iletişimden memnun kaldığı bir evlilikte uyum fazlasıyla sağlanabilmektedir (Saks ve Krupat, 1988).

İş Alanı: Evliliklerde kadın bireylerin çalışma oranı günümüzde giderek artmaktadır. Bu durumun evlilik doyumunu pozitif olarak etkilediği öne sürülmüştür (Eshleman, 1991). Çalışma saatlerinin uzaması ise her iki birey açısından da evliliği negatif yönde etkilediği gözlemlenmiştir (Biller, 1974).

Kişilik Özellikleri Alanı: Evlilikte bireylerin kişilik özelliklerinin önemi oldukça fazla olduğu öne sürülmektedir. Eşinin pozitif kişilik özelliklerine sahip olduğunu düşünen bireylerde evlilik kalitesinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Aynı şekilde evlilikte bireylerin birbirlerine karşı anlayışlı olması durumunda evlilik uyumunun arttığı belirtilmektedir (Lewis ve Spanier, 1979).

Sorunlar ve Sorun Çözme Alanı: Her evlilikte sorunların olduğu öne çıkmaktadır. Aileler genellikle böyle durumlarda ya birbirleri ile kavga edip görmezden gelirler ya da birbirleri ile konuşarak ve özveride bulunarak sorunları çözmeye çalışırlar. Yapılan araştırmalarda çiftlerin karşılıklı anlaşarak özveride bulundukları evliliklerde, evlilik uyumunun arttığı görülmektedir (Levinger ve Huston, 1990).

Sözel veya Fiziksel Şiddet Alanı: Eşe karşı şiddet evlilikte önemli konulardan biri olarak görülmektedir. Sosyolojik olarak bakıldığında Blood ve Wolfe'a (1960) göre bireyin, eşini etkileme gücü eksikliği yaşadığı zamanlarda şiddeti kullandığı görülür. Psikolojik olarak bakıldığında ise Kocadere (1995), bireyin şiddeti ebeveynlerden gördüğü ve onu ailesine yansıttığını öne sürmektedir.

Evlilik ile ilgili diğer konular: Bu konuda bahsedilen unsurların dışında birçok konuda evlilikteki uyum değişmektedir.

2.3.2. Evlilik Uyumu ile İlgili Kuramlar

Evlilik uyumu ile ilgili araştırmalar yapıldığında dört farklı modele rastlanmıştır. Bunlar; evlilikte üçgen modeli, üçlü sınıflandırma modeli, Lewis ve Spanier modeli ve beş faktördür. Burada, bu kuramlar üzerinde durulacaktır.

Evlilikte Üçgen Model

Larson (1994), evlilik hakkında kişilerin kendi aralarındaki en bağlayıcı ve insanlar için en önemli kişilerarası ilişki biçimindeki görüşlerini ortaya koymuşlardır. Yaptıkları araştırmada, evliliği üç aşamada incelemektedir. Bunlar;

- Çevresel Faktörler
- Bireysel Faktörler
- Çift Özellikleri Faktörleri

Çevresel faktörlere bakacak olursak, bireyin arka planda aile kurmasını etkileyen faktörler olduğu öne sürülmektedir. Evlenmeden önceki hayatındaki ailesinin aktardıkları çevresel faktörlere örnek olarak verilebilir. Köken ailesinden getirdikleri, aile olurken yaşanan süreçler, ebeveynlerin nasıl bir aile olduğu, çevredeki arkadaşlarının yaklaşımları çevresel faktörlere örnek olarak gösterilebilir.

Bireysel faktörler, bireyin kişisel özellikleri olarak adlandırılabilir. Evlilik uyumunu etkileyen olumlu ve olumsuz kişilik özellikleri vardır. Bireyin; aşk, birine teslim olabilme, uyum sağlayabilme, özgüvenli, girişken olabilme gibi özelliklerinin olması evlilik uyumunu arttıran özellikler olarak sayılabilir. Aynı zamanda bireyin, önceden sahip olduğu ve tedavi görmemiş olduğu depresyon ve içe kapanıklık, sinir ve öfke kontrolleri evlilik uyumunu olumsuz olarak etkileyecektir.

Çift özelliklerinde ise eşlerin evlilik hayatında birbirleri ile iletişimleri, ev işlerindeki görev dağılımları, problemleri yapıcı olarak çözebilme durumları evlilik uyumunu pozitif yönde etkileyen etmenlerdir (Larson, 2004).

Evlilikte Üçlü Sınıflandırma

Evlilik uyumunda üç etkenin önemli olduğunu savunan Özgüven (2014), bunların sosyoekonomik durumun, kişisel durumların ve aile ile ilgili durumların olduğunu belirtmiştir.

Sosyoekonomik durumlar olarak, bireylerin eşlerin maddi olarak yetme durumlarının, çalıştığı işten memnuniyet durumu, aileye maddi olarak getirdiği güçler olarak görmektedir. Sosyoekonomik durum iyileştikçe evlilik uyumunun da pozitif anlamda etkilendiği görülmektedir.

Kişisel durumlar, bireyin kalıttan getirdikleri yaş, cinsiyet ve sonradan yaşadığı ilk evlilik yaşı, sağlık durumları olarak örnek gösterilebilir. Sağlık durumları iyileştikçe evlilik durumlarının da pozitif anlamda etkilendiği görülmektedir.

Aile ile ilgili durumlar ise bireylerin aralarındaki yaş farkı, birbirleri ile iletişimleri, cinsel doyumları, ev işleri ile ilgili paylaşımları vb. örneklendirilebilir. Paylaşımlar arttıkça evlilik uyumunun da pozitif yönde etkilendiği gözlemlenmektedir.

Evlilik Uyumunda Lewis ve Spanier Modeli

Lewis ve Spanier (1976), evlilik uyumu, kalitesi ve mutluluğu üzerine araştırma yapmışlardır. Bireylerin evliliklerinin iyi iletişim üzerine uyum sağlayabileceğini belirtmişlerdir. Bu durum üzerinde üç etkenin üzerinde durmuşlardır:

1. Bireyin evlenmeden önce kişisel ve sağlık durumları. Örnek verecek olursak sağlık ve fiziki durumu.
2. Çevresinden ve yaşamından memnun olma hali. Aile ve arkadaşlarından destek, iş hayatından doyum alma.
3. Evlilikte alınan pekiştireçler. Örnek verecek olursak eşi ile olan iyi iletişim ve bu iletişimden keyif alma hali örnek verilebilir.

Lewis ve Spanier, ayrıca evlilik uyumunda beş önemli etken olduğundan bahsetmektedir. Bunlar:

- Bireyin eşine olan hal ve hareketleri (Kendine bakması, iletişime açıklık)
- Görev paylaşımı
- İletişim etkileşimi (beden dili ile anlaşabilme, kendini eşinin yerine koyma durumu)
- Paylaşım miktarı (Bireylerin hobilerinde ya da problemlerinde birbirinden destek alma hali)
- Duygusal doyum (Birbirlerine karşı duygularını hissettirebilme hali)

Bu araştırmaya göre birey, çevreye değil eşi ile olan etkileşimine dayalı olarak evlilik uyumunu arttırabilir (Noller, Feeney ve Ward, 1997).

Evlilik Uyumunda Beş Faktör Kuramı

Johnson, White, Edwards ve Booth (1996), yaptıkları araştırmada evlilik uyumunda beş farklı etkenin önemli olduğunu fark etmişlerdir.

- Doyum: Bireylerin evlilikten keyif ve mutlu olma hali.
- Paylaşım: Çiftlerin yaptıkları etkinlikte birbirlerine vakit ayırmaları.
- Çatışmalar: Evlilikteki sözel ya da fiziksel anlaşmazlıkların sıklığı ve yoğunluğu
- Sorunlar: Bireylerin, evlilikteki kişilik ya da davranışsal olarak oluşturduğu problemler

- Boşanma Yatkınlığı: Bireylerin tartışma durumlarından sonra boşanma düşüncesi.

2.3.3. Evlilik Uyumu ilgili Araştırmalar

Çağlayan'ın (2019), eşlerde evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışmaya Hatay'ın il, ilçe ve köy merkezlerinde ikamet eden 234 evli çift katılmıştır. Çalışmanın sonucunda bağlanma stillerine göre kadınların ve erkeklerin evlilik uyum ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Güvenli bağlanma stiline sahip kadınların evlilik uyum ortalamaları, kayıtsız bağlanma stiline sahip kadınlarınkine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğunu öne sürmüştür. Erkeklerin bağlanma stiline göre ise güvenli bağlanma stiline sahip erkeklerin evlilik uyum puan ortalamaları ise hem kayıtsız hem de saplantılı bağlanma stiline sahip erkeklerinkine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Yıldırım (1992), evli çiftlerin evlilikteki uyumlarını etkileyen faktörleri araştırmıştır. Üç temel değişkenin önemli olduğunu belirten araştırmada bireysel, ailesel ve sosyoekonomik düzeylere dikkat çekilmiştir. Yapılan araştırmaya 1100 evli çift katılmıştır. Araştırmadan kişisel kategori olarak işlenebilecek cinsiyet, yaş, ilk evlenme yaşı, bireylerin fiziki ve mental sağlık durumlarının evlilikteki uyumu etkilediği gözlemlenmiştir. Ailesel etkenlere bakıldığında ise evlilik biçimi, evin içerisindeki sorumlulukları paylaşma, bireylerin çevresindeki insanların desteği, çiftlerin çocukları olduğunda çocuğun gelişimi üzerine anlaşmalarının uyum düzeylerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyoekonomik düzeye bakıldığında ise bireylerin çalıştığı işlerdeki memnuniyeti, işten kazandığı ekonomik gelir katkısı, öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin etkili olduğu araştırılmıştır.

Yaptığı araştırmada Malkoç (2001), evli çiftlerin uyumlulukları ile iletişim şekilleri arasındaki korelasyonu incelemiştir. Evlilik uyumunda, tüm iletişim şekilleri ile ilişkili olduğunun sonucuna varmıştır. Aynı araştırmada, evlilik uyumunda pozitif ayrışan çiftlerin iletişimlerinde daha fazla yapıcı ve daha az yıkıcı olduğu ortaya çıkmıştır.

Günay (2020), bireylerin düşünme modelleri ile evlilik uyumu üzerine inceleme yapmıştır. Yaptığı araştırmada, bireylerin düşünme modellerinin yani ortak şekilde düşünebilmesinin evlilik uyumunda etkili olduğu ve evlilik uyumunu düşük olarak tanımladığı çiftlerde bu ortak düşünme durumunun az sıklıkta görüldüğü ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada, bireylerin duygularını ifade edebilme gücünün de evlilik uyumunda önemli bir etken olduğu belirtilmiştir.

Şener ve Terzioğlu (2002), evlilik uyumu ile arkadaşlık ilişkileri arasındaki korelasyonu araştırmıştır. Yapılan incelemeler neticesinde evlilikteki çiftlerin çevresindeki insanlarla arkadaşlıklarını iyi bulma ve bu durumdan memnun kalma oranları ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Evli çiftlerin problem çözme becerisi ile evlilik uyumlarını araştıran İlketenci (2004), problemlere kendine güvenen ve planlı yaklaşan çiftlerin evlilik uyumunda daha pozitif yönde ilerlediği yönünde sonuçlara varmıştır.

Erdoğan (2007), evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Yaptığı çalışmada evlilik sorunları olan 25 çift ve kontrol grubu olarak yer alan 25 çift arasında yaş, eğitim durumu, ortalama gelir, evlilik sayısı, yaşayan ve ölü çocuk sayısı verilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Örneklem grubunun küçük olması nedeniyle her psikiyatrik tanı ile evlilik uyumu arasındaki ilişki ayrı ayrı incelenmiş olup anksiyete bozukluklarının evlilik uyumuna olumsuz etkileri olduğu belirtilmiştir.

Yapılan alanyazında Fidanoğlu (2006); evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Evlilik uyumuna, evlilikte ayrı kalınan süre olması, erkeğin kaygı durumu, erkeğin yaşı ve çiftin mizahi özelliklerinin etkisi olduğunu ifade etmiştir. Çocuk olması, evlilik süresi ve kadının yaşının evlilik uyumu üzerinde etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Olumlu mizah özelliklerinin yüksek olduğu çiftlerde evlilik uyumu düzeyinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Kadının kaygı düzeyinin yüksek olması ise evlilik uyum düzeyine negatif yansıdığı belirtilmiştir.

Erbil'in (2016), yaptığı çalışmada evli ve çalışan bireylerin çalışma yaşam kalitesinin evlilik uyumuna etkisi araştırılmıştır. Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi Beytepe ve Sıhhiye kampüslerinden olmak üzere 400 evli idari personel katılmıştır. Araştırmaya katılan evli ve çalışan bireylerin cinsiyetine göre çalışma yaşam kalitesi ölçeğinin her bir alt boyutunun puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Bir çocuğu olanların çalışma yaşam kalitesi ile evlilik uyumu arasındaki ilişki ekonomik ve ailevi ihtiyaçlar ve gerçekleştirme ihtiyacını etkilerken, iki çocuğu olanların ise sağlık ve güvenlik ihtiyaçları, ekonomik ve ailevi ihtiyaçlar ve sosyal ihtiyaçları etkilediği gözlemlenmiştir.

Yaptığı araştırmada Kuşcu (2019), evlilik uyumu, psikolojik esneklik, affetme ve benlik kurgusu seviyeleri üzerine 384 kişiye ulaşmıştır. Psikolojik esneklik ile evlilik uyumu arasında olumlu bir anlamlılık olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı araştırmada kadın bireylerin, erkeklere göre evliliklere daha uyum sağlayabileceği sonucu ortaya çıkmıştır.

Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan (2005), yaptığı çalışmada evlilik uyumunu incelemiş olup, empatinin evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olduğu, empatiyle

evlilik uyumunun pozitif anlamda ilişkili olduğu ve bu durumun cinsiyete bağlı olarak değişmediği belirtilmiştir.

Fox (1973), Eşler arasında bağlılığın çift uyumunun önemli etkenlerinden olduğunu, duygusal bağlılık ve birbiriyle ilişkili olmanın aslında çiftler arasında uyumun artmasında önemli olduğu ortaya çıkmıştır (Aydın, 2006).

Gottman (1998), bulgularında ilişkilerinde eşitliğe önem veren paylaşımcı çiftlerin evlilik uyumlarının daha pozitif olduğunu belirtmiştir. Paylaşma arzusu olmayan eşlerin çatışmaları çözme ihtiyaçlarını her zaman hissetmedikleri ya da eşlerden sadece birinin bütün kararları aldığı, bu gibi durumlarda iletişimin evlilik uyumunu daha az etkileyebileceği söylenebilir.

Yaptıkları araştırmada McGovern ve Meyers (2002), 85 evli çiftin evlilik uyumu, ev işleri ve cinsiyet rolü tutumlarını ölçmüştür. Sonuçlar neticesinde modern erkeklerin, geleneksel erkeklere göre evlilik uyumunda daha pozitif ayrıştığı gözlemlenmiştir. Geleneksel kadınlara göre, ev işlerinde erkeklerin görevlerini yerine getirmesi evlilik uyumunda pozitif bir görüş ortaya çıkarmıştır.

Pakistan’da 50 erken yaşta evlenen, 50 geç yaşta evlenen kadın üzerinden araştırmasını gerçekleştiren Shaud ve Asad (2020), evlilik uyumunu, iletişim örüntülerini ve psikolojik durumları incelemiştir. Geç yaşta evlenen kadınların, erken yaşta evlenen kadınlara göre evlilik uyumunda daha olumlu sonuçlar aldığı ortaya çıkmıştır. Erken yaşta evlenen kadınların, depresyona daha yatkın olduğu sonucuna varılmıştır.

Noller (1981), evlilik uyumu ile bireylerin kendi aralarındaki iletişimde verdikleri mesajlar üzerine araştırma yapmıştır. Varılan sonuçlara göre, mutlu evlilik geçiren erkek bireylerde eşinin verdiği mesajı anlayabilme durumu daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuca göre mutluluk ile eşler arasın mesajların anlaşılabilmesi arasında pozitif yönde bir anlamlılık olduğu ortaya konulmuştur.

Lauer ve Lauer (1986), yaptıkları araştırmada evliliklerinde 15 yılı aşmış 351 çiftle ulaşmıştır. Çiftlere göre, en önemli etkenin eşlerin birbirine bağlılığı olduğu gözlemlenmiştir. Ardından çiftlerin, eşlerini en yakın arkadaş görmeleri, görsel ve mental olarak beğenme, ortak amaçlara ve aynı mizahi güce sahip olma özellikleri gelmiştir.

Ellis (1962), yaptığı araştırmada evlilik uyumu ile bilişsel yaklaşım arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Mantıksız ve sağlıksız bilişsel yaklaşımın evlilik uyumunu negatif etkilediği görülmüştür. Mantıklı ve bir işlevi olan düşüncelerin ise evlilik uyumunda olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı ifade edilmiştir.

2.4. Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar

2.4.1. Yapısal Aile Terapisi

Yapısal aile terapisi, günümüzde giderek yaygınlaşan bireye değil aileye odaklanan bir sistem olarak göze çarpmaktadır. Terapinin kurucusu olan Minuchin, ailenin sorunlarını çözebilmek için ailedeki etkileşimin önemli olduğunu ve ona odaklanmak gerektiğini belirtmiştir. Araştırmacı nasıl, ne zaman ve kiminle sorularına odaklanılır (Minuchin, 1974). Kuramda vurgulanan kavramlar olarak aile yapısı, alt sistemler, sınırlar, işlevsellik, kurallar, hiyerarşi, koalisyon ve güçler dikkat çekmektedir.

Aileyi bir sistem olarak ele alan yapısal aile terapisi, aileyi sistemler adı altında alt boyutlarda inceler. Bunlara eş alt sistemi, kardeşler alt sistemi, akrabalar alt sistemi gibi örnekler verilebilir. Yani detaylandırarak olursak anne babaların çocuklarıyla olan ilişkileri, çocuklarına karşı davranışları, eşlerin kendi aralarındaki ilişkileri, aile üyelerinin rolleri, ailenin kuralları, kalıpları ve sınırları olarak ifade edebiliriz (Nichols, 2013).

Alt sistemler, yapısal aile terapisinde öne çıkan kavramlardan biridir. Ebeveyn alt sistemlerine baktığımızda çocuk ile ilgili durumları kapsayan sistemde çocuğun bakımı, eğitimi, yetiştirilişi gibi önemli konular ele alınır. Bu sistemde çocuk, ailesinden ne beklemesi gerektiğini ve ailesine nasıl yaklaşacağını öğrenecektir (Minuchin, 1974).

Eş alt sistemi, iki bireyin aile oluşturabilmesi için yasal olarak evlenmesi diye adlandırılabilir. İki birey, aile çatısı altında birbirlerini kabul ederek, karşılıklı uyumu sağlamaya çalışır. Eşler böyle durumlarda negatif yönleri ile birlikte kendilerine bir alan yaratmak isteyecektir (Minuchin ve Fishman, 1996).

Kardeşler alt sistemine göre, iki ya da daha fazla çocuğun yaş durumlarına göre ilk tanıştığı akranları olarak birbirlerini gördüklerini söyleyebiliriz. Bu çocuklar bazen tartışarak bazen de anlaşarak birbirleri arasındaki ilişkiyi geliştirirler (Minuchin, 1974). İlişkilerini ve sistemlerini geliştirdikleri sırada eğer ki ebeveynler bu sisteme dahil olmaya çalışırsa ilerleyen hayatlarında bu çocuklar iletişimlerinde zorluklar yaşar (Nichols ve Davis, 2017).

Aile içerisinde bir hiyerarşi mevcuttur. Ailedeki etkileşimi koruyabilmek için ebeveyn çocuk alt sistemlerine dikkat etmek gerekir. Bu durumlarda ailede sınırlar, paylaşımlar ve roller ortaya çıkacaktır. Ebeveyn, güç ve hiyerarşi kavramını kullanarak ailedeki işlevselliğe önem verecektir (Nichols, 2013).

Ailenin işlevsel olmayan durumlarında koalisyon, gruplaşma ya da güç ortaya çıkar. Bireyler, işlevsel olmayan etkileşimlerde bu üç kavramı kullanarak çözmeye çalışır. Koalisyon, en az iki bireyin üçüncü üyeye karşı birleşmesi olarak ifade edilebilir. Minuchin, koalisyonların

ailede strese neden olduğunu vurgulamıştır. Gruplaşma genellikle anne babaların, çocuklarına karşı iş birliği içerisinde olma halidir. Bu tarz durumlarda çocuklar ile anne babalar arasında çatışmalar artabilir. Güç ise aile içerisinde hiyerarşiyi sağlamak için ortaya çıkan bir kavramdır (Nazlı, 2014).

Aile bireylerden oluşarak bütüne giden bir parça olarak gözlemlenebilir. Sadece bir bireye odaklanmak, geniş açıdaki bütün olayları görmeyi engelleyebilir. Birey, hayatı boyunca birden fazla yer edinmektedir. Bunlar, öz ailesinde çocuk, kendi ailesinde baba ve eş olarak sayılabilir. Bu şekilde bireyi düşünürken genel parçalarına da odaklanmak gerekir (Minuchin, 1974).

Yapısal aile sistemine göre aile, birbiriyle etkileşimde olarak büyüyen bir psikodinamik sistemdir. Ailede olan bir bireyin davranışı, başka bir bireyden etkilenecek olmuştur ve ona bağlıdır. Böylece ailede bir sıralı davranışlar biçimi ortaya çıkar. Bu davranışlar, bütünü oluşturur ve sistemin temeli ortaya çıkar (Minuchin ve Fishman, 1996).

Ailenin dışarıya açık bir yapıya sahip olduğunu belirten Aktaş(2004), çevreden alabilecek unsurları kendi içerisinde değerlendirerek ona uygun olanları kabul eden bir sistem olduğunu ifade etmiştir. Bu şekilde aile, dışarıdan gelen unsurlar ve içerideki değerlendirmelerle dinamik bir hal alır ve denge oluşturur.

Aile dışarıdan aldığı unsurlar ile birlikte psikodinamik olduğu gibi işlevselliği barındıran bir sistemdir. Aile, iyi ya da kötü bir akış içerisinde sürdürülebilir bir yapıdır. Ailedeki bireylerin işlevlerini bir şekilde devam ettirebilmeleri için kurdukları ilişkilere ve bunları düzenleyen kurallara bakmak gerekir (Özabacı ve Erkan 2013).

2.4.2. Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar

Aile, çocukların doğması ile birlikte büyür ve bütünleşir. İlk çocuğu doğan aile ile on bir çocuğu olan ailenin temel yapısının aynı olmadığı bellidir (Haley, 1984). Bundan dolayıdır ki yapısal aile sistemindeki temel unsurlardan biri, ebeveyn çocuk alt sistemidir. Çocuk, kendine örnek olarak aldığı ebeveynlerinden sınırlarını öğrenmektedir. Ebeveynler, çocuklara sınırları öğretebilmeyi günlük yaşamın içerisinde belirli aktivitelerin içinde öğretebilirse çocuk karışıklık olmadan sınırlarını öğrenebilir. Örnek olarak, ebeveynler kendi arasında tartışırken çocuk, tartışmaya girerse kendi üzerinde pay sahibi olduğunu düşünür ve sınırlarda bir karmaşa olabilir (Nichols ve Davis, 2017). Ebeveynler, kendi eş alt sisteminden çıkarak çocuk alt sistemine de zaman ayırmalıdır. Bazı ailelerde sınırlar o kadar karışmıştır ki ailede üç kişilik bir ebeveyn alt sistemi oluşturmuştur. Bu tarz durumlarda bir problem olduğunda ebeveynler

suçu kendilerinde aramayıp çocuklarında bulabilirler. Bu sebepten dolayı sınırlar iyice belirlenmelidir (Dallos ve Draper, 2015).

Sınırların, birden fazla boyutlarda incelenerek aileleri birbirinden ayırabileceği gözlemlenmiştir. Bunlar; ilişkisel, duygusal, psikolojik ve davranışsal boyutlardır. Sınırlar, bu şekilde ailenin omurgasını oluşturmaktadır (Marley, 2004). Sınırları olan ailede, bireylerin ne zaman nasıl ve kiminle ilişkilere girecekleri dahi bellidir. Ailedeki ilişkiler ve ilişkideki kalıplar böylece şekil alır (Nazlı, 2014). Bunlara örnek olarak, kendilerine okuma saati ayıran bir aile kitap okurken telefonlarını kapatır ve dış dünyadan bağını keserse, aile böyle bir durumda dış dünyaya kendini koruyan bir sınır oluşturur. Eğer sınırlarda ihlaller olursa üyelerin günlük hayatında sınırları oluşturmakta zorluklar yaşaması gözlenebilir.

Yapısal aile terapisine göre sınırlar, üç farklı kategoride toplanmıştır. Bunlar; katı, belirgin ve belirsiz. Araştırmamızda bunları inceleyeceğiz.

Katı Sınırlar

Katı sınırlar dışarıya kapalı, esnek olmayan aile yapısı olarak gözlemlenebilir. Katı sınırlara ait ailelere girişler de çıkışlar da oldukça sorun yaratmaktadır. Aile içerisinde genellikle kopukluk ve duygusal soğukluk bulunmaktadır (Nadir, 2013). Birbirlerine kopukluk olmasıyla beraber, kendi aralarında ilgi ve yakınlık bulunmamaktadır. Bağlılık çok azdır. Aile içerisindeki iletişimde bireyler, rahat diyalog yerine gergin olmakta ve bir problem olduğunda birbirlerinden destek görmemektedirler (Minuchin, 1974). Doğal olarak iletişimlerinde bir eksiklik ve sağlıklı bir durum oluşacaktır. Bireyler, problem olduğunda onu çözmek yerine yok saymayı tercih ederler. Örneğin bu tarz ailelerde bunalıma giren bireyin duyguları görülmez ve şok bir etki ile intihar sonrasında fark edilebilir ya da bunalıma giren bireyle onun duygusal ihtiyaçlarını gidermek yerine profesyonel bir yardıma hemen yönlendirebilir.

Belirsiz Sınırlar

Katı sınırların aksine belirsiz sınırlarda herhangi bir netlik bulunmadığı görülmektedir. Belirsiz sınırlarda, bireylerin arasında herhangi bir hiyerarşi olmadığı için ebeveyn çocuğa, çocuk ebeveyne dönüşebilir ve roller karışabilir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Dışa açıklık ve hatta kendi içerisindeki sınırlara uyum sağlamada eksiklik yaşanılır. Sınırlar ihlal edilir, bireylerin özel yaşamlarına fazlaca karışılır. Sınırlar önemli olmadığı için aile arasındaki bireylerde iç içe geçme hâkimdir. Çocuklar, kendi işlerine karışıldığı için ilerleyen hayatlarında kendi başlarına düşünme ve hareket etmede zorluk yaşarlar (Terre, Poston ve Foreyt, 2004).

Ailede iç içelik hâkim olduğu için birbirlerinin sorumluluklarına ve işlerine karışma durumu fazlasıyla vardır. Bireyler birbirleri ile fazla ilgilenir ve özel hayatlarına saygı

azalmaktadır. Örneğin ailede bir çocuk hasta olursa, anne yanında bekler baba ise hastane için sürekli kaygı içerisinde yer alır (Nazlı, 2003). Bu tarz ailelerde bireyler problemlerini sağlıklı çözmek yerine anı kurtarmaya yönelik hareket ederler. Dürtüsel hareket fazlasıyla vardır (Tura, 2014).

Belirgin Sınırlar

Yapısal aile sisteminde oluşan sınırlardan en sağlıklısı belirgin sınırlar olarak görülebilir. Bu yapıya sahip ailelerde birey hem ben olarak hem biz olarak sisteme kendini ait hisseder. İletişimi kuvvetli olan aile yapısında birbirlerini tamamlama eğilimi içerisinde bir hayat yaşarlar (Rasheed ve diğerleri, 2011). Bireyler, kimlerle ne zaman ve nasıl ilişki yaşamaları gerektiğinin farkındadır. Aile üyeleri, kendi amaçları ile birlikte ortak amaçları ile de birlikte sağlıklı hareket ederler. Başlarına herhangi bir problem gelen bireyler, mantıklı davranabilmekte ve yardım istediğinde ailedeki bir üyeden yardım bulabileceğini bilmektedirler (Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Örnek verecek olursak çiftler evlenip çocuk sahibi olduğunda alt sistemlerde karışıklık olurken belirgin sınırları olan evlilikte daha farkında oldukları için bir problem olmaz. Çiftler, kendi ebeveynlik sistemleri içerisinde kavgalarını edebilir, cinsel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilir aynı zamanda çocukları ile ilgilenecekleri zaman da onlara vakit ayırabilirler.

2.4.3. Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar ile İlgili Araştırmalar

Robin ve Foster (1989), yapışık ilişkilerin ailelerin dışarı kapalı ve kendi içlerine dönük bir hale dönmesinden sonra kendi aralarındaki iletişimin ve ilginin artması ile ortaya çıktığını vurgulamıştır. Yapışık ilişkilerin bulunduğu alt sistemlerde, mesafe azalır ve sınırlar bulanıklaşır. Bu tip ailelerinin bireylerinde iç içe geçmişlik ve bir parça olma halleri görülmektedir. Aile üyelerinin kurallara uyma konusunda, üyelerin birbirlerine baskı yaptıkları belirtilmiştir. Ayrışık ilişkilerin bulunduğu alt sistemlerde ise aşırı katı sınırların bulunduğunu belirtmiştir. Ayrışık ailelerde üyelerin birbirleriyle etkileşiminin seyrek olduğunu ve ilişkilerinde uzaklık, ilgisizlik olduğunu gözlemlemiştir.

Robey ve Sori (2011), yaptıkları çalışmada ebeveyn ve çocuklar arasındaki sınırları incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre sınır yapısının aile içerisindeki iletişimi etkilediği görülmüştür. Bireyler, kendi aralarındaki iletişimi desteğe ve güvene çevirirse sağlıklı bir aile olabileceklerini, belirsiz ya da katı bir şekilde olursa da bu durumun sağlıklı bir aile olacaklarına yol açtığını gözlemlemiştir. Sınırlar, çok katı ve keskin olursa çocuk, ebeveyn ihtiyaçlarını belirtmeyeceği ifade edilmiştir. Aynı şekilde çocuğun problemi olduğunda

ebeveyn, çocuğu yok sayarak yerine o işleri hallettiğinde sınırları ihlal ettiği için çocuk yetişkin olduğunda benlik saygısının düşük olduğu görülmüştür.

2.5. Psikolojik Doğum Sırası

2.5.1. Doğum Sırası

Leman (2011), aileyi bir ağaca benzetir. Ebeveynleri gövde olarak betimler ve dalların ise çocukları temsil ettiğini ifade eder. Böylece çocuklar arasındaki farklılıkları açıklar. Ay (2014) ise doğum sırasını, kişinin ailesinde hayata gözünü açtığı sırasını ifade ettiğini belirtmektedir.

Gerçek Doğum Sırası

Gerçek doğum sırası, aile içerisindeki bir sıradır. Herhangi bir sıranın daha iyi ya da daha kötü olma gibi bir durumu yoktur. Uz (2018), yaptığı çalışmada gerçek doğum sırasını birinci çocuk, ikinci çocuk, sekizinci çocuk vb. şeklinde ifade edilebileceğinden bahsetmiştir. Gerçek doğum sırasının özellikleri, tüm ailelerde benzer yapıda görülmektedir. Geçmiş yaşantılarla oluşan etkenlerin hiçbir etkisi bulunmamaktadır. Birey büyüdüğünde ve yetişkin olduğunda gösterdiği davranışlar, çocukken doğum sırası ile ilgili görevleri nasıl gerçekleştirdiklerine dair bilgiler edinmemizi sağlar (Shulman ve Mosak, 1977).

Psikolojik Doğum Sırası

Psikolojik doğum sırası, bireyin doğduğu ailede kendini nasıl ve kaçınıcı çocuk olarak algıladığını ifade etmektedir. Kırdök ve Alibekiroğlu (2016), doğum sırası kavramının Adler'in kuramında aslında psikolojik doğum sırası olarak yer aldığını ifade etmektedir.

Adler, bireylerin geleceğini etkileyen iki etkenin olduğunu belirtmektedir. Bunlar, doğum sırası ve kardeş sayılarıdır. Birey, bu iki etkene göre yaşam tarzını oluşturmaktadır (Feist ve Feist, 2006; Eckstein, 2010). Yaşam tarzını etkileyen etmenlerden doğum sırasının yerini psikolojik doğum sırası almış ve araştırmalarda birçok konuda önem kazanmıştır (Campbell, White ve Stewart, 1991).

Her ailede değişiklikler olduğu gibi bireylerin de doğum sıralarına göre hissettiği sıralamalar farklı olabilir. Ailede, ebeveyn ve kardeşlerle oluşturduğumuz ilişkiler sosyal çevre yapımızı etkileyen önemli etmenlerdendir. Bu nedenle bireyin yetiştiği aile ve ortam, bireyin kişilik yapısını etkiler ve bireyin ileriki yaşamında kuracağı ilişkilerde, evlendiğinde aile yapısını ve dünyaya gelecek çocuklarını yetiştirmesinde etkili bir rol alır. Böylelikle aslında

yetiştirdiğimiz aile, kişiliğimizi etkiler ve evlenip aile oluşturduğumuz da bizler de çocuklarımızı etkiler ve yetiştiririz (Leman, 1997).

Adler (1927), doğum sırasının üstünlük kurma çabasıyla ilişkisi olduğunu savunur. Kişilerin, güç ve rekabet için birbirleri ile sürekli diyalog halinde olduğunu belirtir. Kendi ebeveynlerinin dikkatini çekmek isteyen birey, doğum sırasında da ona göre kendine yer edinmek isteyecektir. Doğum sırası kişilik, düşünce tarzı, hayat hedefleri, davranış ve tutumlar gibi birçok etkende önemli rol oynamaktadır. Bu yüzden Adler, her ailenin farklı ve doğum sıralarının da psikolojik olarak farklı hissedildiğini savunmaktadır.

İlk Çocuk (Büyük Çocuk)

Ailede dünyaya gelen ilk çocuk olan birey, dikkatleri üzerine çeker ve bir süre ilgi odağı olarak devam eder. Bu nedenle ailede ve ailenin çevresi tarafından her istediği yapılır ve şımartılır (Corey, 2005).

İlk çocuklar, hayata geldiklerinde istediği hatta istemediği şeyler önüne sürülürken ikinci çocuk hayata geldiğinde arka plana itilirler. Bu durum karşısında ilk çocuk, talepleri isteksiz yerine getirilen durumdan, kendisinden talepler edinilen duruma düşer. Aile tarafından beklentileri artar. Hem ayakları üzerinde durması hem de kendinden küçük kardeşine bakması onun sorumluluğunu alması istenir. Bu durum ilerleyen hayatlarında varolan konumları, statüleri de bir başkalarına kaptırmaktan korkar hale getirebilmektedir. İlk çocuklar diğerlerine göre daha lider, mizahi yönden daha sert, daha çok yönlendiren, tavsiyelerde bulunan, günlük hayatta düzeni seven tipler olarak karşımıza çıkar (Stewart, 2004).

Tipik özellikleri olarak liderlik, agresiflik, yumuşak başlılık, mükemmeliyetçilik, düzenlilik, yöneticilik, liste yapmaya yatkınlık, mantıklı olma ve akademik özellikler yer almaktadır. Zayıf yönleri açısından ise bulunduğu ortamda diğer insanların inisiyatif almasını engelleyebilir, agresif ve baskın karakter konumuna geçebilirler. Genellikle haklı olduklarını düşündükleri için bir başkasının fikirlerini önemsemeyebilirler (Leman, 2011). Hırslı ve girişimci olduklarından dolayı başarabilmek için çok fazla fedakârlık yapabilirler (Demiray, 2015).

Ortanca Çocuk

Ailenin ortanca çocuğu, kendisinden önce doğmuş ayakları üzerinde durabilen en büyük çocuk ile hep ilgi odağı olan, istekleri sunulan küçük çocuk arasında kalmıştır. Bu sebepten sürekli arada kalma hali yani mücadele hali vardır. Kısacası ne büyük çocuğun haklarına ne de küçük çocuğun ayrıcalığına sahiptir (Leman, 2011).

Adler'e göre ortanca çocuk daha şanslı bir konumdadır. Büyük çocuğun kendi ile iletişimine göre yaşam tarzı ve hayatı algılayış şekilleri gelişecektir. Eğer büyük çocukla agresif ve negatif bir iletişim varsa ortanca çocuk daha rekabete dönük, kıyaslara önem veren ya da pasif ve kırılgan bir yapıda olacaktır. Eğer sağlıklı bir ilişki varsa da mücadele içerisinde oldukları insanlarla daha sağlıklı ve pozitif yönde bir yarış içerisine girecektir (Feist ve Feist, 2006).

Ortanca çocuklar, ilk çocuğun ilgisiz kaldığı alanlarda daha iyi olma eğilimine sahiptirler. Ortanca çocuk olmak, ailede problem olduğunda aynı zamanda dengeyi sağlamaktır. Genellikle orta yolu bulan ve anlaşılmaya yakın olan taraftır (Gustafson, 2010)

Ortanca çocukların tipik özellikleri göz önüne alındığında, ortanca çocuklar kendini kardeşleri arasında sıkışmış, beklentilerinde ideal, düşüncelerinde bağımsız, problemlerde orta yolu bulucu, diplomatik ve sır saklamayı bilen biri denilebilir. Zayıf özellikleri olarak, aitlik hisleri bulunmadığından isyankâr ve asi, adalet düşüncesi önemli olduğu için şüpheli, sorunları çözmeye yönelen birey olduğu için suiistimal edilebilen birey olarak karşımıza çıkacaktır (Leman, 2011).

Küçük Çocuk (Son Çocuk)

Küçük çocuk olarak dünyaya gelen birey, ailede ilgi odağı haline gelir. Aile içerisinde ayrı bir değeri olmakla birlikte diğer kardeşlerine göre farklı yetiştirilir. Kendinden büyük kardeşlerine göre yetişkinlik döneminde de aileye ihtiyaç duymaya devam eder (Adler, 2013).

Adler'e göre son çocuk, kardeşler arasında en çok ilgiye doyan, şımartılan çocuktur. Buna bağlı olarak da en çok problem üreten bireydir. Diğer bireylerle kendini karşılaştıran birey, yetinememe durumu ile karşılaştığı için aşağılık duygusu oldukça güçlü olabilir. Aynı zamanda bu duygu, bireyde karşılanmaması halinde bağımsızlık duygusu ile güçlenebilir. Dengeli ve sağlıklı ailede kendine yer bulabilen birey motivasyonu yüksek ve uyumlu bir son çocuk olabilir (Adler, 2018).

Küçük çocuk, hedeflerine farklı bir yol izleyerek ulaşmaya çalışacaktır. İlgi odağı olarak yetişen birey karşısındaki kişiyi ikna, sempatiklik ya da cazibe ile istediklerini karşılaması için ele geçirmeye çalışabilir (Stewart, Stewart ve Campbell, 2001).

Son çocukların tipik özellikleri göz önüne alındığında, son çocuklar ilgi çekici ve ilgi odağı olan, dürüst, ilgiden ve şefkatten hoşlanan birey olarak öne çıkmıştır. Zayıf yanları ise istediklerini elde edebilmek için kurnaz, inandırıcılığı zayıf, çok konuşmaya meyilli, kendi bakış açısında ısrarlı davranışları vardır. Aynı zamanda yüksek egolu, şımarık, sabırsız ve benmerkezci yapıları da bulunmaktadır (Leman, 2011).

Tek Çocuk

Tek çocuklar, anne babaların en çok zaman ayırabildiği, ilgi gösterebildiği, daha tedbirli ve koruyucu davranabildiği bireylerdir (Atkinson, Atkinson ve Hilgard, 1995). Yalnız yetiştikleri için toplumun belirlediği kurallara aykırı olabilirler. Aynı zamanda diğer doğum sıralarına göre daha çok ilgi isteği ve beklentisi olan sıradır. Aile tarafından korunmacı ve ilgi odağı büyütüldüğü için yetişkinliğinde de arkadaşlık ilişkisinden aynı durumu beklerler (Geçtan, 2004).

Adler'e göre tek çocuklar, rekabetçi tavırlarını anne babaya yönlendirmektedir. Dünyada bir şekilde yer alabilmek için, yetişkinleri örnek alır ve üstün bir çaba içerisinde onlara benzemeye çalışırlar. Adler, bu duruma “şişirilmiş benlik” demektedir. Bu durumla birlikte genellikle arkadaşlıklardan eksik kalan, arkadaşlık kurduğunda paylaşamayan ya da arkadaşlarından aynı ebeveyninden gördüğü davranışları isteyen birey olarak yetişmektedirler (Feist ve Feist, 2006). Anne babanın hayatının merkezinde olarak büyüyen son çocuklar, benmerkezci olabilir ve hayatlarında fikir belirtmekten çekinmezler. Kendi fikirleri olsun isterler (Demiray, 2015).

Yetişkinleri örnek alan tek çocuklar, başarıya en çok gereksinim duyanlardır (Eckstein, 2000). Yetiştirildikleri dönem boyunca ilgiyi üzerlerinde gördükleri için bir gruba ait olma, o gruba üye olma gibi durumlar oldukça düşüktür. Kendini düşünen ve akademik başarıyı odaklı bireylerdir (Eckstein ve ark., 2010).

Tipik özellikleri olarak tek çocukların kendilerine güveni tamdır. Başarıya odaklı oldukları için hırslı, düzenli, organize ve mükemmeliyetçi yapıları mevcuttur. Mantıklı ve çalışkan insanlar olarak dikkat çekmektedirler. Öte yandan hayatlarında sorunlarla karşılaşırken kendilerinden önce ebeveynlerinin mücadele etmesi sonucunda ilk çocukların güçlüklerle başa çıkma konusunda zayıf olduğu görülebilmektedir (Leman, 2011).

Psikolojik Doğum Sırasını Etkileyen Etmenler

Doğum sırası ile ilgili yapılan araştırmalarda bireyin yaşı, cinsiyeti, ebeveynlerin durumu, boşanması, ölümü gibi etkenlerin ailede bireyin kendini hangi doğum sırasında gördüğünü etkilediği belirtilmektedir (Campbell, White ve Stewart, 1991).

Boere (2006), bireylerin hangi psikolojik doğum sırasına ait hissettiğini bilmenin öyle kolay olmadığını belirtmektedir. Boere'e göre iki kardeşten büyük olanı erkek küçük olanı kız olduğunda kız çocuğu, büyük olan abisini rekabet edebilecek biri olarak görmeyebilir. Böyle bir ailede büyük olan erkek çocuk kendini tek çocuk gibi hissedebilir.

Leman'a(2015) göre bazı bireyler, doğum sıralarını göstermeyebilir ya da kendilerini biyolojik doğum sıralarında hissetmeyebilirler. Bu durumu etkileyen birden fazla değişken bulunmaktadır. Bunlar;

- Çocukların arasındaki yaş farkı
- Her bir bireyin cinsiyeti
- Kişisel farklılıklar, kalıtımın önemi
- Eğer varsa evlat edinme durumu ve aileye kaç yaşında katıldığı
- Ebeveynlerin kendi öz ailesindeki doğum sırası
- Ebeveynlerin, çocuklarına gösterdiği tutumlar
- Anne babanın, birey bir iş yaptığındaki eleştirel yaklaşımları
- Aileden bir bireyin vefat etmesi ya da boşanma durumu.

Psikolojik Doğum Sırası ile İlgili Araştırmalar

Kalkan ve Koç (2008), Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden 436 öğrenci ile psikolojik doğum sırası ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemek üzerine araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre ortanca çocukta pozitif ve kendine güvenli yaklaşım, aynı zamanda çaresiz ve kabul eden bir yaklaşım ilişkisi bulunmuştur. Ailenin son çocuğu olan bireylerde kendine güvenli, pozitif ve kabul edici yaklaşım ilişkisi görülmüştür. Tek çocuklarda kendine güvenli, pozitif, kabul edici, çaresiz yaklaşım ile anlamlı bir korelasyon bulunmuştur.

Oktan, Odacı ve Çelik (2011), Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden 450 öğrenci üzerinden psikolojik doğum sırası ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırmaya göre ailenin büyük ve küçük bireylerinde psikolojik sağlamlık düzeyleri olumsuz yönde iken ortanca ve tek olan bireylerde bu durum olumlu yönde gelişmiştir. Psikolojik doğum sırası ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kalkan ve Odacı (2010), okul öncesi öğretmen adayları üzerinde psikolojik doğum sırası ve ana babaya bağlanma konusunu çalışmıştır. Çalışmaya Ondokuz Mayıs ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören 193 öğrenci katılmıştır. Bu çalışmada, büyük çocuk psikolojik doğum sırası ile anne babaya bağlanma üzerinde negatif ve anlamlı bir ilişki görülmüştür. Ebeveynleri tarafından doğumu sevinç ve mutlulukla karşılanan çocuk, ikinci bir çocuk doğduğunda tahttan indirilmiş gibi hisseder. Bu durum, karşısında büyük çocuk, anne babaya bağlanmada negatif etkilenmektedir. Araştırmada diğer çocuklara kıyasla büyük çocukların ebeveynleri ile ilişkilerini daha eşitlikçi ve özgürlükçü olarak tanımlamaktadır. Ailede ilgi ve dikkatin yöneldiği tek birey olan küçük çocuklar hakkında ise, sürekli olarak ebeveyn endişesiyle karşı karşıya olduklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin çocuklarının kötü

ve olumsuz yaşantılar geçirebilecekleri kaygısını taşıdıkları için çocuklarının özerk olmalarına izin vermediğini ve onlara karşı aşırı kontrolcü davranışlar sergilediklerini ifade etmişlerdir.

Çakır (2019), gerçek ve psikolojik doğum sırasına göre genel aidiyet, öz-anlayış, kendini affetme, başa çıkma tutumları ve problem alanlarını incelemiştir. Araştırmaya gönüllü olmak üzere 261 kadın, 142 erkek toplam 403 katılımcı dahil olmuştur. Çalışmanın sonucuna göre psikolojik doğum sırasına göre ortanca çocuk olan bireyler akademik, aile, arkadaşlık, romantik ilişki, cinsellik, uyum, kişilik ve duygusal problemler yaşamaktadır. Psikolojik doğum sırasına göre tek çocuk olan bireyler, akademik, aile romantik ilişki, madde kullanımı, kişilik ve cinsellik alanlarında problem yaşamaktadır. Psikolojik doğum sırasına göre büyük çocuk olan bireyler, duygusal alanda problemler yaşarken, ekonomik ve madde kullanımına ilişkin alanlarda diğer doğum sırası konumlarına göre anlamlı düzeyde daha az problem yaşamaktadır. Son olarak aile problemlerini en az yaşayan bireyin ise psikolojik doğum sırasına göre en küçük birey olduğu bulunmuştur.

Ekşi, Sevim ve Kurt (2016), 264 üniversite öğrencisinin yetişkin bağlanma stillerinin psikolojik doğum sırası ve yetersizlik duygusu açısından yordanma düzeyini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, büyük ve küçük çocukların yetersizlik duygusu puanları eşit olarak kaçınmacı bağlanma (%11) görülmüştür. Aynı çalışmada tek çocuk olan bireylerde kaygılı bağlanma boyutu (%21) görülmüştür. Araştırmada psikolojik doğum sırası ile yetersizlik duygusunun yetişkin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkuş ve Gündüz (2018), okul müdürlerinin liderliği ve psikolojik doğum sıraları üzerine çalışmıştır. Araştırmaya Artvin merkezindeki ilk ve orta dereceli resmi okullardan görev yapan 10 müdür ve 10 öğretmen katılmıştır. Küçük çocuk konumundaki müdürlerin demokratik, özgürlükçü ve yetki devreden ve insan ilişkilerini önemseyen bir liderliğe sahip olduğu belirlenmiştir. Büyük çocuk konumundaki müdürlerin ise aldıkları kararlara öğretmenleri ortak etmeyip, sadece onlara danıştığı, görevin yerine getirilmesine öncelik verdiği, eğitimsel hedefleri kendisinin belirlediği belirtilmiştir.

Yöntem, Öktem ve Artuç (2017), Orta Karadeniz Bölgesi'nde bir ilçenin tüm lise öğrencilerine psikolojik doğum sırası ile özgecilik arasındaki ilişki üzerine araştırma yapmıştır. 462 kişinin katıldığı çalışmada sadece küçük çocuk olan bireylerin özgecilik ile anlamlı bir ilişkisi olduğu diğer doğum sıralamalarında ise bir anlama rastlanmadığı belirtilmiştir.

Emiroğlu (2020), çalışmasında Mersin ili örneği içerisinde psikolojik ve gerçek doğum sırası farklı üniversite öğrencilerinin sosyal ilgi, yaşam stili ve psikolojik belirti düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda psikolojik doğum sırasına göre sosyal ilgi düzeyleri puan ortalamaları karşılaştırıldığında, en yüksek toplumsal ilgi düzeyinin büyük çocuk psikolojik

doğum sırası olan bireylere ait olduğu sonrasında da sırasıyla küçük çocuk, tek çocuk ve ortanca çocuk psikolojik doğum sırası bireyleri izlediği belirtilmiştir. Aynı araştırmada öğrencilerin psikolojik doğum sırasına göre; büyük çocukların ortanca ve tek çocuklara göre sosyal ilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Çakır ve Şen (2012), psikolojik doğum sırasına göre adil dünya inancını araştırmasında ele almıştır. Mersin Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitelerinde öğrenim gören, toplam 354 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre psikolojik doğum sırası ortanca bulunan bireylerin genel ve bireysel adil dünya inançlarının, büyük ve küçük ya da tek çocuklara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Bunun sebebinin bireylere atfedilen kişilik özelliklerini karşılaştırarak anlamının mümkün olabileceği belirtilmiştir.

Kessier, Barker, Colpe, Epstein ve Gfroerer (2003), yaş ortalaması 20 olan 125 kız öğrenci üzerinde çalışma yapmışlardır. Yaşam biçimi ve psikolojik doğum sırasını incelemişlerdir. Çalışmadaki bulgulara göre kişilerin psikolojik doğum sırası ve yaşam biçimi arasındaki ilişkinin, gerçek doğum sırası ve yaşam biçimi arasındaki ilişkiden daha anlamlı düzeyde çıktığı görülmüştür.

Ashby, Locicero, ve Kenny (2003) ise kişilerin psikolojik doğum sıraları ile mükemmeliyetçilik düzeylerini incelemişlerdir. Mükemmeliyetçilik düzeylerini; uyumlu mükemmeliyetçi, uyumsuz mükemmeliyetçi ve mükemmeliyetçi olmamak gibi üç alt bölümde incelemiştir. Psikolojik doğum sırasındaki ortanca çocuk ile uyumsuz mükemmeliyetçi ve mükemmeliyetçi olmayan arasında olumlu ilişki saptanmıştır. Ayrıca psikolojik doğum sırasına göre en küçük olanlar ile de mükemmeliyetçi olmayan arasında ilişkiye ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuca göre ise büyük ve tek çocukların mükemmeliyetçilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Burada ulaşılan sonuç, ilk doğan çocukların tahttan indirilme deneyimleri ile açıklanmaktadır. Bu çalışmayla mükemmeliyetçi büyük çocukların, kendisinin kimse tarafından tahttan indirilmesine izin vermediği gibi sürekli başarı için başkalarıyla mücadele edebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Melillo ve College (1983), yaptığı araştırmada gerçek doğum sırası ile algıladıkları doğum sırası üzerine akademisyen kadınlar ile çalışmıştır. Bulgularına göre, araştırmaya katılan bireylerin genelde tek ve ilk çocuk oldukları gözlemlenmiştir. Yedi kadın katılımcının ailesinde ortanca ya da son çocuk olmalarına rağmen tek ya da ilk çocuk gibi hissettikleri ortaya çıkmıştır.

Buunk(1997), Hollanda'da 200 kişiye yaptığı araştırmada kişilik bağlanma biçimleri ve doğum sırası arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde ettiği sonuçlara göre büyük çocuk olan

bireylerin, diğer doğum sıralarına sahip olan bireylerden daha az kıskanç olduğu ortaya çıkmıştır.

Suitor ve Pillemer (2007), 426 anne ve 1822 yetişkin çocuğa ulaştığı araştırmasında annelerin çocuklarını nasıl algıladıkları ve hangi doğum sırasına sahip çocuklarını aralarında favori gördüklerini incelemiştir. Bulgulara göre son çocukların en gözde oldukları görülmüştür. Aynı çalışmada ani yaşanan problemlerde ilk çocuklardan destek almak istedikleri ortaya çıkmıştır.

Ward, Castro ve Wilcox (1974), Maryland Üniversitesi'nde çalışmakta olan 200 evli akademisyen üzerinden kimlerin hangi doğum sırası üzerinden evlilik yaptığını araştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre bireylerin aynı doğum sırasına sahip olan bireylerle evlenme olasılığının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Harthorne, Salem-Harthorne ve Hartshorne (2009), internet üzerinden 2137 kişiye ulaştıkları çalışmalarında kişilerin aynı doğum sırasına sahip olan bireylerle yakınlık ilişkileri üzerine araştırma yapmıştır. Araştırmada kendi doğum sıraları, ilişkide bulundukları kişinin doğum sıraları ve en yakın arkadaşlarının doğum sıraları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre bireylerin, aynı doğum sıralarına sahip olan bireylerle yakın arkadaşı ve ilişkide bulunacağı kişiyi tercih ettikleri görülmüştür.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları ve teknikleri, araştırmanın grubu ve toplanan verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Evli bireylerde benlik saygısı, evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırların incelendiği bu çalışmada nicel araştırma desenlerinden ilişkisel desen kullanılmıştır. İlişkisel desen, birden fazla olgu arasında bir ilişkinin olup olmadığını araştırmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmanın bağımlı değişkeni benlik saygısı; bağımsız değişkenleri ise evlilik uyumu, psikolojik doğum sırası ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlardır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de yaşayan 288 bireyi kadın, 173 bireyi erkek olmak üzere toplam 461 evli birey oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan bireyler, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir (elverişli örnekleme) yöntemi ile seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada verip toplamak için 5 farklı ölçek ve bilgi formundan yararlanılmıştır. Benlik saygısı için değerlendirme ölçeği kısa formu (Bogenç, 2017) kullanılmıştır. Evlilik uyumu için yenilenmiş çift uyum ölçeği (Gündoğdu, 2007) kullanılmıştır. Psikolojik doğum sırası için White Campbell psikolojik doğum sırası envanteri (Kalkan, 2005) kullanılmıştır. Ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar için genç yetişkinlerde algılanan aile sınırları ölçeği (Kurt, 2023) kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak içinse araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılacaktır.

3.3.1. Kendine Saygı Ölçeği

Ölçek maddelerinin hazırlanmasında öncelikle konu ile ilgili yayınlar ve benzeri ölçekler incelenmiş, bu incelemeler sonunda 25’i olumlu, 25’i olumsuz 50 maddenin yer aldığı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek maddeleri alanda uzman bir gruba

verilerek görüşleri alınmış, gelen öneriler doğrultusunda bazı ifadeler değiştirilmiş, bazıları ise ölçekten çıkarılmıştır.

Kendine Saygı Ölçeği Likert tipi, 5 dereceli hazırlanmış olup, 20 maddeden oluşmaktadır. Maddelerden 15'i olumlu, 5'i olumsuz olarak düzenlenmiştir. (Olumsuz maddeler: 3,4,6,7 ve 12) Maddelere verilen tepkiler "Her Zaman", "Sık sık", "Ara sıra", "Nadiren" ve "Hiçbir Zaman" şeklinde derecelendirilmiştir. Olumlu maddelerde "Her zaman" yanıtı 5, "Hiçbir zaman" yanıtı 1 puan alırken, olumsuz maddelerden "Her zaman" yanıtı 1, "Hiçbir zaman" yanıtı ise 5 puan almaktadır. Ölçekten alınan düşük puan, düşük kendine saygıya yüksek puan ise yüksek kendine saygıya işaret etmektedir. Ölçekten alınacak en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür.

Temel bileşenler analizinden sonra kendine saygı ölçeğini oluşturan maddelerin madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Tüm analizler sonucunda 20 maddenin madde toplam korelasyonlarının 2. madde dışında .30'dan büyük olduğu belirlenmiştir. Madde toplam korelasyonu .29 olan 2. maddenin uzman görüşüne de başvurularak, ölçeğe alınmasına karar verilmiştir (Bogenç, 2017). Bu çalışma içerisinde ölçeğe ilişkin iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

3.3.2. White Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri

Psikolojik doğum sırasının ölçme aracı ise White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri kullanılması öngörülmektedir. White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri, 1991 yılında ölçeği geliştirmiş olup, 1998 yılında yeniden düzenleyerek son haline getirmiştir. Günümüzde ise Türkçe'ye 2005 yılında Kalkan tarafından çevrilmiştir. Ölçek, erkekler ve kadınlar farklı değerlendirilmekte olup 42 maddeden oluşmuştur. Testin alt ölçekleri 4 gruba ayrılmıştır. Bunlar büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk şeklindedir. Ölçeğin tamamı için iç tutarlılık katsayısı .12 olarak bulunmuştur. Alt boyutların iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla büyük çocuk .07, ortanca çocuk .07, son çocuk .31, tek çocuk .16 şeklinde bulunmuştur. Çalışmadaki güvenilirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada iç tutarlık katsayısı kadınlar ve erkekler olarak iki farklı şekilde hesaplanmıştır. Kadınlar için alt boyutların iç tutarlık katsayıları sırasıyla memnun edici, .71, dışlanmış .87, sevimli .64, dikkatli bakılan .54'tür. Erkekler için ise alt boyutların iç tutarlık katsayıları aynı sıra ile .66, .81, .62, ve .83 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği

Evlilik uyumunu ölçme aracı olarak yenilenmiş çift uyum ölçeği kullanılacaktır. Yenilenmiş çift uyum ölçeği Spanier (1976) tarafından geliştirilmiş olup 32 maddeden oluşan

çift uyum ölçeğinin Busby ve ark. (1995) tarafından yenilenerek 14 maddeye indirgenmiş son halidir. Türkçe'ye ise Gündoğdu (2007) tarafından çevrilerek yüksek lisans tezinde kullanılmıştır. Araştırmacı yaptığı çalışmada psikometrik değerleri hesaplayarak ölçeği Türk kültürüne uyarlamışlardır. Çalışmanın faktör analizine göre 1.,2.,3.,4.,5.,6. Maddeler doyum faktörüne, 7.,8.,9.,10. Maddeler uzlaşım faktörüne ve 11.,12.,13.,14. Maddeler ise görüş birliği faktörüne ait olduğu belirlenirken, Bayraktaroğlu ve Çakıcı (2017) faktör analizi sonucunda doyum faktörü için 7., 9., 11., 12., 13., uzlaşım faktörü için 1., 2., 3., 4., 5., 6., görüş birliği faktörü için 8., 10., 14. maddeler olduğunu bulmuşlardır. Ölçek evli bireylerin ilişki kalitesini değerlendirmek amacıyla da geliştirilmiştir.

Üç alt boyutlu Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı toplam puan, doyum, uzlaşım, görüş birliği alt ölçekleri için sırasıyla .80, .80 ve .74'tür. Ölçeğin ölçüt-bağımlı geçerliliği için kullanılan Evlilikte Uyum Ölçeği ile korelasyonu pozitif yönde .68 ($p<0.01$) olarak hesaplanmıştır (Busby ve ark. 1997). Bayraktaroğlu ve Çakıcı (2017)'nin çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa katsayısını .88 hesaplanmışlardır (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2017). Bu çalışma kapsamında güvenirlik katsayısı .64 olarak bulunmuştur. Ölçeğe ait alt boyutların iç tutarlık katsayısına bakıldığında ise doyum .78, uzlaşım .85, görüş birliği ise .66 olarak bulunmuştur.

3.3.4. Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar Ölçeği

Ölçek maddeleri hazırlanırken 64 maddelik bir havuz oluşturulmuş ve 10 farklı uzmanın görüşleri alınarak maddelere ilişkin kapsamlık ölçülmüştür. Uzman görüşleri sonrasında ölçek 51 maddeye dönüştürülmüş olup 384 kişiye uygulanmıştır. Ölçekte üç farklı faktör bulunmaktadır. Özgürlük, mahremiyet ve kurallar.

Ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar ölçeği, likert tipi olup 5 dereceli hazırlanmıştır. Toplam 26 maddeden oluşan ölçekte maddelere verilen tepkiler ‘‘Tamamen doğru’’, ‘‘Doğru’’, ‘‘Kararsızım’’, ‘‘Yanlış’’ ve ‘‘Tamamen Yanlış’’ şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin tamamı için iç tutarlılık katsayısı .716 olarak bulunmuştur. Alt boyutları için ise sırasıyla mahremiyet .48, kurallar .53, özgürlük .53 şeklinde bulunmuştur. Çalışmadaki güvenirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada alt boyutların güvenirlik katsayılarına bakıldığında mahremiyet .57, özgürlük .85, kurallar ise .84 olarak bulunmuştur.

3.3.5. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formun içerisinde cinsiyet ve evlilik süreleri üzerine demografik bilgiler sorulmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma için öncelikle ölçekleri geliştiren ve uyarlayan akademisyenlerden e-mail yolu ile ölçeklerini kullanabilme izni istenmiştir. Çalışmaya ait veriler Türkiye sınırları içerisinde yaşayan bireylerden toplanmıştır. Toplam 461 evli bireye ulaşılmıştır. Ulaşılan bireylerin 173'ü erkek, 288'i ise kadın gönüllülerdir. Araştırmada elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bağımsız değişkenler ile (psikolojik doğum sırası, ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar, evlilik uyumu), bağımlı değişken (benlik saygısı) arasındaki ilişkiyi incelemek için SPSS 25.00 programı kullanılarak analiz yapılmıştır. Çalışmada ölçeklere normallik testi, ölçeklere ilişkin iç tutarlık katsayısı, korelasyon analizi, regresyon analizi ve iki bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bulgular bölümünde araştırmanın amacına ilişkin elde edilen bulgular ve bu bulgulara alt analiz sonuçları verilmiştir.

4.1. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcıların ölçeklerden aldıkları ortalama puanlar tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1 *Katılımcılar Ölçeklerden Aldıkları Ortalama Puanlar ve Standart Sapma Değerleri*

Değişkenler	X	S	N
Doyum	15.5597	2.11188	461
Uzlaşım	24.2516	4.27755	461
Görüş Birliği	9.3167	1.33169	461
Mahremiyet	15.2993	2.10625	461
Özgürlük	41.2451	5.58439	461
Kurallar	37.4121	2.47144	461
Memnun Edici	6.4512	3.26581	461
Dışlanmış	1.5445	2.23234	461
Sevimli	3.0672	1.75754	461
Dikkatli Bakılan	1.7679	1.80107	461
Benlik Saygısı Ölçeği	70.0651	5.68561	461

Araştırma kapsamında ele alınan benlik saygısı, psikolojik doğum sırası, evlilik uyumu ve ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır, değişkenler kendi arasında ve alt boyutları arasında yapılan analize ilişkin katsayılar ve betimsel puanlar Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2 *Toplam Örneklem Grubu İçin Benlik Saygısı, Evlilik Uyumu, Ebeveyn Çocuk Arasındaki Sınırlar, Psikolojik Doğum Sırası ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Katsayıları ve Betimsel Puanlar*

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1-Benlik Saygısı	1										
2-Doyum	-.207**	1									
3-Uzlaşım	.311**	-.087	1								
4-Görüş Birliği	.020	.268**	.137**	1							
5-Mahremiyet	.223**	-.087	.127**	.021	1						
6-Özgürlük	.421**	-.093*	.238**	.027	.454**	1					
7-Kurallar	.200**	-.088	.080	.021	.222**	.313**	1				
8-Memnun Edici	.110*	-.075	.005	.037	.137**	-.019	.043	1			
9-Dışlanmış	-.028	-.023	-.168**	.006	-.080	-.366**	-.093*	.103*	1		
10-Sevimli	.209**	-.075	.139**	.044	.209**	.360**	.114*	.329**	-.342**	1	
11-Dikkatli Bakılan	-.043	.015	-.158**	.023	-.053	-.222**	-.009	-.104*	.432**	-.213**	1

* p<0.01. ** p<0.05

Tablo 2.'de ölçekler ve alt boyutları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Buna göre; araştırmanın bağımlı değişkeni benlik saygısı ile en yüksek ilişkinin özgürlük ile olduğu ve bunu sırasıyla uzlaşım, mahremiyet, sevimli, doyum, kurallar ve memnun edici alt boyutlarının izlediği görülmektedir.

Benlik Saygısı ile Uzlaşım, Mahremiyet ve Özgürlük arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler gözlenirken, Kurallar ve Memnun Edici arasında daha zayıf pozitif ilişkiler bulunmuştur. Benlik Saygısı ile Doyum arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Benlik Saygısı ile Görüş Birliği, Dışlanmış ve Dikkatli Bakılan arasında ise anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Sevimli ile benlik saygısı arasındaki ilişki pozitif ve anlamlıdır.

Doyum ile Görüş Birliği arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunurken, Özgürlük ile negatif ve zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Doyum ile Uzlaşım, Mahremiyet, Kurallar, Memnun Edici, Dışlanmış ve Sevimli arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Uzlaşım ile Görüş Birliği, Mahremiyet ve Özgürlük arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Kurallar ile Memnun Edici arasında zayıf ve anlamlı olmayan ilişkiler gözlenmiştir. Uzlaşım ayrıca Dışlanmış ile negatif bir ilişkiye, Dikkatli Bakılan ile negatif ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

Özgürlük, Mahremiyet ve Kurallar ile pozitif ve anlamlı ilişkilere sahipken, Dışlanmış ile negatif ve güçlü bir ilişki gösterir ve Memnun Edici ile anlamlı bir ilişkisi yoktur. Özgürlük ayrıca Sevimli ile pozitif, Dikkatli Bakılan ile negatif ve anlamlı ilişkilere sahiptir.

Mahremiyet ile Kurallar ve Memnun Edici arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunurken, Dışlanmış ile zayıf negatif bir ilişki ve Dikkatli Bakılan ile anlamlı olmayan bir ilişki tespit edilmiştir. Mahremiyet ayrıca Sevimli ile pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir.

Kurallar, Memnun Edici ve Sevimli ile zayıf pozitif ilişkilere sahipken, Dışlanmış ile negatif ve zayıf bir ilişki gösterir. Kurallar ile Dikkatli Bakılan arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Memnun Edici, Dışlanmış ile zayıf pozitif; Sevimli ile güçlü pozitif ilişkilere sahipken, Dikkatli Bakılan ile negatif ve zayıf bir ilişki gösterir.

Dışlanmış, Sevimli ile negatif ve güçlü bir ilişkiye sahipken, Dikkatli Bakılan ile pozitif ve güçlü bir ilişki gösterir. Sevimli ve Dikkatli Bakılan arasında ise negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

4.2. Benlik Saygısı İle Bağımsız Değişkenler Arasındaki Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Benlik saygısı ile psikolojik doğum sırası, çift uyumu ve ebeveyn çocuk arasındaki yordama durumunu anlayabilmek için regresyon analizi yapılmıştır. Bunu yapmadan önce değişkenler arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi için korelasyon analizi sonuçlarına bakılmıştır. Dikkatli bakılan, görüş birliği, dışlanmış değişkenleri ilişkili çıkmadığı için alınmamıştır. Benlik saygısı ile bağımsız değişkenler arasındaki regresyon analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3.'de verilmiştir.

Tablo 3 *Benlik Saygısı ve Yordayıcı Değişkenlere Yönelik Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları*

Değişken	B	Std. Error	Beta	t	sig.
Sabit	48.754	4.329		11.263	.000
Memnun Edici	.174	.076	.100	2.270	.024
Sevimli	.022	.150	.007	.143	.886
Doyum	-.388	.110	-.144	-3.530	.000
Uzlaşım	.281	.055	.212	5.073	.000
Mahremiyet	.004	.125	.002	.036	.971
Özgürlük	.344	.052	.338	6.660	.000
Kurallar	.136	.098	.059	1.381	.168

R= .512, R²= .251 p<0.05

a. Bağımlı Değişken: Benlik Saygısı

b. Bağımsız Değişkenler: Memnun edici, sevimli, doyum, uzlaşım, mahremiyet, özgürlük

Tablo 3. incelendiğinde, Memnun Edici, Doyum, Uzlaşım ve Özgürlük bağımsız değişkenleri, Benlik Saygısı üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğu ($p < 0.05$) görülmektedir. Bu katsayılar, her bir birimlik artışın Benlik Saygısı üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tabloda görüldüğü üzere düzeltilmiş R Kare değeri 0.251'dir. Bu bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki varyansın %25.1'ini açıkladığını göstermektedir.

Sevimli, Mahremiyet ve Kurallar değişkenlerinin Benlik Saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Özgürlük katsayısı ($B = 0.344$) pozitifdir, yani diğer değişkenler sabitken, bir birimlik artışın Benlik Saygısı üzerindeki etkisi en yüksek olan değişkendir.

Doyum katsayısı ($B = -0.388$) negatiftir, yani diğer değişkenler sabitken, doyum artışı Benlik Saygısında azalmaya neden olmaktadır. Anova tablosuna bakıldığında da modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=23.046$), $p < 0.05$).

4.3. Toplam Örneklem Grubu İçin Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler ile Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Örneklem T-Testine İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmada toplam örneklem grubunu ele alan bağımlı ve bağımsız değişkenlerin cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık ortaya koyup koymadığına ilişkin yapılan bağımsız iki örneklem t-testine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir. Tablo 4 *Toplam Örneklem Grubu için Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlerin Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız İki Örneklem T-testi Sonuçları*

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	T	P
Benlik Saygısı Ölçeği	Kadın	288	70.3819	5.56494	1.546	.123
	Erkek	173	69.5376	5.85930		
Memnun Edici	Kadın	288	8.4306	2.16772	28.264	.000
	Erkek	173	3.1561	1.78948		
Dışlanmış	Kadın	288	1.6910	2.42195	1.945	.052
	Erkek	173	1.3006	1.85580		
Sevimli	Kadın	288	3.4792	1.70250	6.805	.000
	Erkek	173	2.3815	1.63327		
Dikkatli Bakılan	Kadın	288	1.4306	1.28053	-5.342	.000
	Erkek	173	2.3295	2.33056		
Doyum	Kadın	288	15.4583	2.11968	-1.334	.184

	Erkek	173	15.7283	2.09405		
Uzlaşım	Kadın	288	24.1979	4.47592	-.348	.728
	Erkek	173	24.3410	3.93618		
Görüş Birliği	Kadın	288	9.3160	1.37200	-.015	.988
	Erkek	173	9.3179	1.26563		
Mahremiyet	Kadın	288	15.4271	2.13847	1.683	.093
	Erkek	173	15.0867	2.03986		
Özgürlük	Kadın	288	40.9583	5.74229	-1.424	.155
	Erkek	173	41.7225	5.29298		
Kurallar	Kadın	288	37.3264	2.44758	-.961	.337
	Erkek	173	37.5549	2.51129		

$p < 0.05$

Tablo 4'e bakıldığında cinsiyetlere göre benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir fark yoktur ($t = 1.546$, $p > 0.05$). Kadınların ortalama puanı 70.38 iken erkeklerin ortalama puanı 69.53'dir.

Kadınlar ile erkekler arasında memnun edici boyutu arasında anlamlı bir fark vardır ($t = 26.95$, $p < 0.05$). Kadınların ilk çocuk hissetme düzeyi (ortalama: 8.43) erkeklerinkinden (ortalama: 3.15) önemli ölçüde yüksektir.

Cinsiyete göre dışlanma boyutu arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = 1.82$, $p > 0.05$). Kadınların ortanca çocuk hissetme (ortalama: 1.69) ile erkeklerinki (ortalama: 1.30) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Kadınlar ile erkekler arasında sevimlilik boyutu arasında anlamlı bir fark vardır ($t = 6.80$, $p < 0.05$). Kadınların son çocuk hissetme düzeyi (ortalama: 3.47) erkeklerinkinden (ortalama: 2.38) önemli ölçüde yüksektir.

Cinsiyetlere göre dikkatli bakılan düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır ($t = -5.34$, $p < 0.05$). Erkeklerin ortanca çocuk hissetme düzeyi (ortalama: 2.32) kadınlarınkine (ortalama: 1.43) göre anlamlı derecede yüksektir.

Cinsiyetlere göre doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -1.33$, $p > 0.05$). Kadınların doyum düzeyi (ortalama: 15.45) ile erkeklerinki (ortalama: 15.72) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Kadınlar ile erkekler arasında uzlaşım düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -0.348$, $p > 0.05$). Kadınların uzlaşım düzeyi (ortalama: 24.19) ile erkeklerinki (ortalama: 24.34) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Cinsiyetlere göre görüş birliği düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -0.015$, $p > 0.05$). Kadınların görüş birliği düzeyi (ortalama: 9.31) ile erkeklerinki (ortalama: 9.31) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Kadınlar ile erkekler arasında mahremiyet düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = 1.68$, $p > 0.05$). Kadınların mahremiyet düzeyi (ortalama: 15.42) ile erkeklerinki (ortalama: 15.08) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Cinsiyetlere göre özgürlük düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -1.42$, $p > 0.05$). Kadınların özgürlük düzeyi (ortalama: 40.95) ile erkeklerinki (ortalama: 41.72) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Kadınlar ile erkekler arasında kurallara uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -0.96$, $p > 0.05$). Kadınların kurallara uyum düzeyi (ortalama: 37.32) ile erkeklerinki (ortalama: 37.55) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Bu bölümde yapılan araştırmanın sonucuna göre tartışmalar ve sonuçlar ortaya konmuştur. Devamında ise bundan sonraki çalışmalara yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma ve Yorum

Bu araştırmanın ana amacı evli bireylerde psikolojik doğum sırası, evlilik uyumu, benlik saygısı ve ebeveyn çocuk arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya ilişkin çalışma grubu 288'i kadın ve 173'ü erkek olmak üzere Türkiye'de yaşayan 461 evli birey oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre bulgular ile literatür çalışmasından toplanan verilerle aşağıda yorumlanmıştır.

5.1.1. Bağımlı Değişkenin Alt Boyutları ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Benlik Saygısı ile Doyum arasında bulunan ilişki, negatif bir yönde bulunmuştur. Bu; yüksek benlik saygısına sahip olmanın mutlaka yüksek doyuma yol açmadığını, tersine daha düşük benlik saygısının belli bir doyum seviyesi ile ilişkili olabileceğini düşündürülebilir. Błachnio (2022), yaptığı çalışmada benlik saygısı ile ilişki tatmini arasında negatif bir korelasyon olduğunu tespit etmiştir. Bu, yüksek benlik saygısına sahip olmanın mutlaka yüksek doyuma yol açmadığını, tersine, daha düşük benlik saygısının belli bir doyum seviyesi ile ilişkili olabileceğini düşündürülebilir. Bunun yanı sıra benlik saygısı ve doyum; psikolojik, sosyoekonomik ve ruhsal bileşenleri içeren çok yönlü ve çok boyutlu kavramlardır. Bu açıdan da alanyazına bakıldığında benlik saygısı ile doyum arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu dolaylı yollardan destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır. Geleneksel aile yapısına bakıldığında cinsiyet ideolojisine göre kadın teslimiyettir; erkek yetkin olandır (Altuntek, 2001). Geleneksel aile yapısına sahip olan çiftlerde bu ideolojiye göre kadınların benlik saygısı ile doyumunu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olacağı yordanabilir. Bowen (1978), bireyin aile yapısına göre ayrışmasının evlilik uyumunu arttırdığını belirtmiştir. Ayrışma düzeyi düşük olan bireylerin ise evliliklerinde rol esnekliği izninin azaldığı, çatışmalarda bir tarafın daha boyun eğici bir duruş sergilediği görülmektedir (Kahraman, 2021). Evliliğinde boyun eğici bir duruş sağlayan bireyin, benlik saygısı ile doyumunu arasında negatif bir ilişki olduğu düşünülebilir. Benlik saygısı ve doyumunu etkileyen bir diğer değişken ise bağlanma türleridir.

Kaçınan türde bağlanma gösteren kişilerin sorunlardan ve çözüm arayışlarından da kaçındıkları bilinmektedir. Bu sebeple zıt kutuplar birbirini çeker mantığına uygun olarak kaçınan bağlanma stiline sahip olan bireyler, güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerle evliliklerini gerçekleştirebilirler (Bal, 2007). Güvenli bağlanma stiline sahip bireyle evlenen kaçınan bağlanma stiline sahip birey, evlilik süresi içerisinde kimliğini kaybedilir ve benlik saygısı azalırken ilişki doyumunda artış gözlemlenebilir.

Benlik Saygısı ile Uzlaşım arasındaki ilişki, çalışmamızda pozitif olarak bulunmuştur. Bu, bireylerin kendilerine olan saygılarının, uzlaşma eğilimlerini olumlu yönde etkilediğine dair bir gösterge olabilir. Karataş (2022) tarafından elde edilen sonuçlar da benlik saygısının uzlaşmayla pozitif bir ilişkisi olduğunu desteklemektedir.

Yapılan araştırmada ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeğinin tüm alt boyutları ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Dam ve diğerleri (2023) de olumlu bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin ergenlerde daha yüksek benlik saygısı ile ilişkili olduğunu bildirmiştir. Ayrıca Li ve diğerleri (2022) de yaptıkları araştırmada ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocukların özgüveniyle pozitif ilişkili olduğu tespit etmiştir. Ebeveynlerin çocuğun performansına yönelik başarı odaklı tepkisi ebeveyn-çocuk ilişkisini olumlu yönde yordarken, başarısızlık odaklı tepkisi ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz yönde yordamaktadır.

Çalışmada ele alınan farklı değişkenler arasındaki ilişkiler, bireylerin sosyal ve psikolojik iyi oluşları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Özellikle, Görüş Birliği ile Doyum arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu, bireyler arasında fikir uyumunun var olduğu durumlarda, genel yaşam doyumu seviyelerinin arttığına işaret edebilir. Bu sonuç, Karataş (2022) tarafından yapılan çalışmada elde edilen bulgularla da desteklenmektedir ki bu araştırmada da Görüş Birliği ile Doyum arasında benzer bir pozitif ilişki saptanmıştır.

Aynı şekilde, yapılan çalışmada Görüş Birliği ile Uzlaşım arasında da anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur. Bu, bireylerin ne kadar uzlaşmacı oldukları ile kendi aralarındaki fikir uyumunun yüksekliği arasında bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Karataş'ın (2022) çalışması da bu bulguyu desteklemekte ve Görüş Birliği ile Uzlaşım arasında pozitif bir ilişki tespit edilmektedir.

Yapılan araştırmada çift uyumu ölçeğinin doyum alt boyutu puanları ile ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeğinin özgürlük alt boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Yüceol (2016)'un çalışmasında da annenin algıladığı çift doyumu ve olumsuz anne çocuk ilişkisi negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca çift uyumu ölçeğinin uzlaşım alt boyutu puanları ile ebeveyn çocuk ilişkisi ölçeğinin özgürlük alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Yüceol (2016), çalışmasında ise çift

fikir birliği ile olumlu anne çocuk ilişkisi ve çocuğun annesini kendisine yakın algılaması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Çift fikir birliği, aynı zamanda olumsuz anne çocuk ilişkisi ile negatif yönde ilişkilidir. Fauber, Forehand, Thomas ve Wiersen (1990) da yaptıkları çalışmada anne babanın arasında yaşanan uyuşmazlığın ve anlaşmazlığın, ebeveyn çocuk arasındaki ilişkiyi ve çocuğun uyumunu olumsuz biçimde etkilediğini, anne ve babanın çocuklarından uzaklaşmalarına, çocuklarını reddetmelerine neden olduğunu tespit etmiştir.

Evlilik uyumunun aile içi dinamikler üzerindeki etkilerine dair mevcut literatür incelendiğinde, yüksek evlilik uyumu bildiren annelerin ebeveynlik desteğinde ve çocuklarına gösterdikleri sıcaklıkta da yüksek seviyeler rapor ettikleri görülmüştür (Bonds ve Gondoli, 2007; Emery, Fincham, ve Cummings, 1992; Erel ve Burman, 1995). Bu bulgular, evlilik uyumunun annenin genel iyi oluşunu destekleyerek, dolayısıyla olumlu anne-çocuk ilişkilerini teşvik ettiğini işaret etmektedir (Levitt, Weber ve Clark, 1986; Eiden, Teti ve Corns, 1995). Bunun yanı sıra, evlilik uyumu düştükçe, çocukların olumsuz davranışlarına karşı verilen aşırı ve katı tepkiler arasında negatif bir ilişki olduğuna dair kanıtlar da mevcuttur (O’Leary ve Vidair, 2005).

Bu çalışmaların ışığında, kendi araştırmamızda da benzer bir eğilimin gözlemlendiğini belirtmek mümkündür. Elde ettiğimiz bulgular, evlilik doyumu yüksek olan annelerin, ebeveyn-çocuk ilişkisinde daha olumlu tutumlar sergilediklerini ve çocuklarının duygusal ihtiyaçlarına daha duyarlı olduklarını göstermektedir. Özellikle, evlilik uyumu ölçeğinin doyum ve uzlaşım alt boyutları ile ebeveyn-çocuk ilişkisi ölçeğinin özgürlük alt boyutu arasındaki ilişkiler, literatürdeki önceki bulgularla tutarlılık göstermektedir. Çalışmamızda, evlilik doyumunun yüksekliği ile ebeveyn-çocuk ilişkisinde gözlemlenen özgürlük ve uyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Bu bulgular, evlilik uyumunun sadece eşler arasındaki ilişkiyi değil, aynı zamanda genel aile işlevselliğini ve özellikle de anne-çocuk bağına nasıl etkileyebileceğine dair daha geniş bir perspektif sunmaktadır. Evlilik içindeki uyumun, çocukların duygusal ve sosyal gelişimleri üzerinde derin etkiler yaratabileceği, bu nedenle çiftlerin ilişkilerini iyileştirmeye yönelik müdahalelerin, genel aile sağlığını desteklemede kritik öneme sahip olabileceği sonucuna varılabilir.

Yapılan araştırmada çift uyum ölçeğinin uyum alt boyutu ile doğum sırası envanterinin dışlanmış (pozitif yönde), sevimli (negatif yönde) ve dikkatli bakılan (pozitif yönde) alt boyutları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Benzer şekilde İlmen (2020) de yapmış olduğu çalışmada psikolojik doğum sırasının, evlilik uyumunu yordadığını tespit etmiştir. Ayrıca Çelebi ve Bal (2015) de çalışmasında doğum sırasının evlilik uyumunu etkilediğini belirtmiştir.

Yapılan araştırmada ebeveyn-çocuk ilişkisi ölçeği puanları ile doğum sırası envanteri puanları arasında da ilişki olduğu görülmüştür. Mahremiyet, özgürlük ve kurallar ile sevimli alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Benzer şekilde mahremiyet ile memnun edici arasında da düşük düzeyde pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Özgürlük ve kurallar ile dışlanmış arasında ise negatif yönde düşük bir ilişki söz konusudur. Benzer şekilde özgürlük ile dikkatli bakılan arasında da negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Benzer şekilde Nilüfer ve Çınarbaş'ın (2018) çalışmasında da ebeveyn çocuk ilişkisi ile doğum sırası arasından bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Adler (1927), Sulloway (1996), Sümer ve Kağıtçıbaşı (2019) da araştırmalarında benzer sonuçlara ulaşmıştır

5.1.2. Bağımlı Değişkenin Alt Boyutları ile Bağımsız Değişkenler Arasındaki Regresyon Analizine Yönelik Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma kapsamında elde edilen regresyon sonuçlarına göre evli bireylerde çift uyum ölçeği doyum alt boyutu, ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar alt boyutlarından özgürlük, çift uyum ölçeğinden uzlaşım ve psikolojik doğum sırası alt boyutlarından memnun edici benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Literatüre bakıldığında, benlik Saygısı ve doyum arasındaki ilişki, genellikle karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Błachnio'nun (2022) çalışması, bu ilişkinin her zaman doğrusal olmadığını; yüksek benlik saygısının otomatik olarak yüksek doyuma yol açmadığını, tersine, daha düşük benlik saygısının belli bir doyum seviyesi ile ilişkili olabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, benlik saygısı ve doyuma dair anlayışımızı genişletirken, bu iki kavramın psikolojik, sosyoekonomik ve ruhsal bileşenler gibi çok yönlü ve çok boyutlu olduğunu hatırlatır. Araştırma kapsamında, bu ilişki daha da detaylandırılmış ve evlilik uyumu alt boyutları olan doyum ve uzlaşımın, benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordadığı gözlemlenmiştir. Doyum, eşler arasındaki uyum ve ahenk olarak bilinir ve literatürde bazen gerilim çerçevesinde pozitif ya da negatif olarak değerlendirilir (Erbek ve ark., 2005). Karataş'ın (2022) bulguları, benlik saygısının, eşler arasındaki ahenk üzerinde etkisinin anlamlı olduğunu ortaya koymuştur; bu da evlilik uyumu ve bireysel özdeğerlendirme arasındaki dinamik etkileşimi vurgular. Bu ilişkiyi daha da derinleştiren Karataş (2022), benlik saygısının hem doyum hem de uzlaşma boyutlarını anlamlı bir şekilde etkilediğini, bu iki bağımsız değişkenin toplam varyansın %42'sini açıkladığını belirtmiştir. Bu bulgu, eşler arasındaki memnuniyet ve çatışma çözme yeteneklerinin, bireylerin kendilerine olan saygı düzeyleriyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bu çalışmalar, benlik saygısının ve evlilik uyumunun, özellikle doyum ve uzlaşım boyutlarının, karmaşık ve karşılıklı bağlantılı olduğunu göstermektedir. Evlilik içi memnuniyet ve çatışma çözüm becerileri, bireylerin

kendilerine olan saygıları ile sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle, ilişki dinamiklerini anlamak ve iyileştirmek için, bireysel benlik saygısının ve evlilik uyumunun bu alt boyutları üzerinde odaklanmak önem taşır.

Araştırma kapsamında ebeveyn çocuk arasındaki sınırlar alt boyutlarından özgürlük alt boyutunun benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır. Özgürlük, demokratik ebeveyn tutumu diye geçmektedir. Demokratik ebeveyn tutumu ile yetişen bireyin benlik saygısının yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Variamparampil ve diğerleri (2014) ile Wang (2007) de çalışmalarında ebeveyn çocuk ilişkisi ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Yılmaz(2018), demokratik ebeveyn tutumunun benlik saygısını anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna varmıştır. Toplam örneklem grubu üzerinden yapılan analizde, her iki bağımsız değişkenin toplam varyansın %27'sini açıkladığı görülmüştür. Özgürlüğün benlik saygısını nasıl pozitif olarak etkileyebileceği, insancıl psikolojinin temel varsayımlarından biri olan bireyin doğuştan iyi ve güzel özelliklerle dünyaya geldiği düşüncesiyle daha iyi anlaşılabilir. İnsancıl kuram, her insanın kendine özgü potansiyelleri ve gizil güçleri olduğunu, bu potansiyellerin ve güçlerin, kabul ve saygı gören bir ortamda en iyi şekilde gelişebileceğini vurgular. Demokratik ebeveynlik, çocuklara bu tür bir ortamı sunar; çocukların fikirleri değerli bulunur, çocuklar karar alma süreçlerine dahil edilirler ve bireysellikleri teşvik edilir. Bu yaklaşım, çocukların kendi benliklerine olan güvenlerini artırır, sosyal becerilerini geliştirir ve öz değerlerinin farkına varmalarını sağlar. Böyle bir yetiştirme tarzı altında büyüyen çocuklar, hata yapma özgürlüğüne sahiptir ve bu hatalardan öğrenme fırsatı bulurlar, bu durum öz yeterlik inancını ve dolayısıyla benlik saygısını artırır. Özgürlük ve özerkliğe verilen bu değer, bireyin kendi yeteneklerine, kararlarına ve eylemlerine olan güvenini güçlendirir. Sonuç olarak; demokratik ebeveyn tutumu ile yetiştirilen bireyler, kendilerini daha değerli hisseder, sosyal çevreleriyle daha sağlıklı ilişkiler kurar ve yaşamın çeşitli alanlarında daha yüksek başarı gösterme eğilimindedirler. Bu durum, benlik saygısının sadece bireyin iç dünyası üzerinden değil, aynı zamanda sosyal etkileşimler ve başarılar üzerinden de gelişebileceğini göstermektedir.

Literatüre bakıldığında doğum sırasının ve aile içindeki rolün, bireylerin benlik saygısı üzerinde etkili olabileceğine dair bir görüş birliği içerisinde bulunduğu görülmektedir. Ancak bu etkinin doğası ve derecesi konusunda farklılıklar bulunmaktadır. Psikolojik doğum sırası ve aile içi sınırların benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordadığına dair bulgular, ilk çocuk olmanın bazı avantajları olabileceğini ve bu durumun bireyin benlik saygısını olumlu yönde etkileyebileceğini işaret ediyor olabilir (Sönmez, 2018). İlk çocukların genellikle daha fazla sorumluluk bilincine sahip olup, ebeveynlerin dikkatini ve onayını daha çok alması gibi

faktörler, onların benlik saygısının gelişimine katkıda bulunabilir. Güngör'ün (1989) çalışmasında da ilk çocuk olmanın benlik saygısını anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır. Güngör(1989), yaptığı araştırmada toplam örneklem grubu üzerinde yapılan analizde, her iki bağımsız değişkenin toplam varyansın %33'ünü açıkladığı görülmüştür. Elde edilen regresyon sonuçlarından yola çıkarak çalışma sonucunda ilk çocuk olmanın, benlik saygısını geliştirmede etkili bir faktör olduğu söylenebilir. Sönmez (2018) de yaptığı çalışmada doğum sırasının benlik saygısını anlamlı şekilde yordadığını belirlemiştir. Yapılan çalışmada doğum sırası ile birlikte dikkate alınan bir dizi değişkenin benlik saygısını %31 düzeyinde yordadığı anlaşılmıştır. Ayrıca Duman (2016) çalışmasında bireyin doğum sırasıyla benlik saygısı arasında ilişki olduğu saptamış ve ilk çocukların benlik saygısının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ancak literatürde farklı sonuçlara ulaşmış çalışmaların da olduğu görülmektedir. Örneğin Aktaş (2011) ve Maşrabacı (1994) yaptıkları çalışmalarda benlik saygısı düzeyinin doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulmuşlardır.

5.1.3. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki T-Testi Sonucuna Yönelik Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında katılımcıların cinsiyetleri ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu bulgu cinsiyetin bireylerin benlik saygısı seviyeleri üzerinde önemli bir etken olmadığını gösterir. Bu sonuç, cinsiyetin benlik saygısını etkileyen tek veya ana faktör olmadığını, diğer faktörlerin (örneğin, yaş, eğitim, kültürel arka plan) daha belirleyici olabileceğini işaret edebilir. Bu tür bir sonuç, toplumsal cinsiyet normlarının ve beklentilerinin bireysel benlik saygısı üzerinde varsayılandan daha az etkili olabileceğini de düşündürülebilir. Literatür incelendiğinde ise farklı sonuçlara ulaşmış çalışmaların var olduğu görülmektedir. Örneğin Özkan (2021), yaptığı araştırmada benlik saygısı ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmişlerdir. Bu çalışmaya göre kız öğrencilerin ortalama puanlarının erkek öğrencilerden daha düşük puan aldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Rıdvan ve Yöyen (2020) de yaptıkları araştırmada benlik saygısı ile cinsiyet arasında kadınların lehine anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Korkmaz(1996), yaptığı çalışmada kadınların benlik saygısı toplam puanlarının erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Salebci(2020) ile Chubb, Fertman ve Ross(1997) ise, erkeklerin benlik saygısı puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Gürler(2017), Turanlı(2010), ve Çimen(2007) ise cinsiyet değişkenine göre benlik saygısında bir farklılığın olmadığını ifade etmiştir.

Çalışma sonuçları; katılımcıların cinsiyetlerine göre Çift Uyum Ölçeği ve ölçeğin içerdiği doyum, uzlaşım ve görüş birliği gibi alt boyutlardan elde ettikleri puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Benzer şekilde Aktaş (2009)'ın yapmış olduğu çalışmada bireylerin cinsiyetine göre Çift Uyum ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak Ersöz'ün (2021) yaptığı çalışmada cinsiyet ile Çift Uyum Ölçeğinden alınan puanlar arasında kadınların lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu araştırmalar, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı ya da bazı çalışmalarda kadınların lehine farklar bulunduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, çiftler arası ilişkilerde cinsiyetin etkisinin karmaşık olduğunu ve belki de çiftlerin uyumu üzerindeki cinsiyet etkisinin belirli koşullar veya kültürel faktörlerle modüle edilebileceğini düşündürmektedir.

Yapılan çalışmada katılımcıların cinsiyetleri ile doğum sırası alt boyutlarından memnun edici, sevimli ve dikkatli bakılan değişkenleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Benzer şekilde literatürde de bu bulguyu tespit etmiş farklı çalışmaların olduğu görülmektedir. Örneğin Çelikkaleli ve Özsoy (2023) yaptıkları araştırmada cinsiyet ile doğum sırası arasında anlamlı bir fark olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca Ay (2014) da çalışmasında cinsiyet ile doğum sırası arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar, cinsiyet ve doğum sırasının bireylerin aile içindeki algılanan değerleri ve davranışları üzerinde etkili olduğunu gösteren önemli bir bulgudur. Cinsiyet ve doğum sırası, bireylerin çevre ile sosyalleşme süreçlerinde önemli rol oynayan faktörlerdir. Bu iki değişkenin etkileşimi, bireylerin aile içi ve sosyal çevrelerinde nasıl algılandığı ve çevrelerine nasıl davrandığı üzerinde belirleyici olabilir. Bu ilişki, özellikle aile içindeki rol dağılımı, bireylerin aldığı dikkat ve sevgi miktarı gibi unsurları etkileyebilir. Örneğin, bazı kültürlerde ilk doğan çocuğun veya belirli cinsiyetteki çocukların daha fazla sorumluluk alması veya daha fazla dikkat görmesi gibi, bu tür bulguların arkasında yatan sosyal dinamikleri açıklayabilir. Özellikle, cinsiyet ve doğum sırasına göre değişen beklentilerin ve sosyalleşme pratiklerinin, bireylerin psikolojik gelişimi ve aile içi ilişkiler üzerinde uzun vadeli etkileri olabilir. Bu nedenle, her çocuğun benzersiz ihtiyaçlarını ve aile içindeki konumunu anlamak, onlara adil ve destekleyici bir ortam sağlamak için kritik önem taşımaktadır. Bu bulgular, aynı zamanda ailelerin ve toplumların cinsiyet rolleri ve doğum sırasıyla ilgili inançlarını ve pratiklerini yeniden değerlendirmeleri gerektiğini de göstermektedir. Böylece, her bireyin potansiyelini en iyi şekilde geliştirebilmesi için eşit fırsatlar ve destekleyici bir ortam sağlanabilir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, aile içi dinamikler, çift uyumu, benlik saygısı ve ebeveyn-çocuk ilişkileri gibi çeşitli konular üzerine yoğunlaşarak, bu faktörlerin bireylerin psikolojik ve sosyal iyi oluşları üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırma bulguları, literatürde var olan çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve bu alandaki mevcut bilgi birikimine katkıda bulunulmuştur.

Elde edilen bulgular, aynı zamanda, benlik saygısı ile doyum arasında beklenmedik bir negatif ilişki ortaya çıkarmıştır. Bu, yüksek benlik saygısının otomatik olarak yüksek doyuma yol açmadığını göstermektedir. Ancak benlik saygısı ile uzlaşma arasındaki pozitif ilişki, bireylerin çatışma çözümleme becerileri ve ilişki kalitesi ile benlik saygısı arasında bir bağlantı olduğunu işaret etmektedir. Bu durum, benlik saygısı yüksek olan bireylerin uzlaşmaya daha yakın olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn-çocuk ilişkisi ile benlik saygısı arasındaki pozitif ilişki, sağlıklı aile dinamiklerinin çocukların özgüven ve sosyal gelişimleri üzerinde oynadığı hayati rolü vurgulamaktadır. Ebeveynlerin çocuklarının başarılarına nasıl tepki verdikleri, bu ilişkinin kalitesini ve dolayısıyla çocukların benlik saygısını büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca, evlilik uyumu ile ebeveyn-çocuk ilişkisi arasındaki olumlu ilişkiler, aile içi uyumun, özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesi üzerindeki önemini ortaya koymaktadır. Bu, evlilik uyumunun sadece çiftler arasında değil, aynı zamanda genel aile işlevselliği ve çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılanması üzerinde de önemli etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Çalışmada elde edilen sonuçlar, çiftlerin cinsiyetlerine göre Çift Uyum Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, çift uyumunun cinsiyetten bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve bu uyumun, bireylerin cinsiyeti yerine daha çok ilişki dinamikleri ve kişisel özelliklerle ilgili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, görüş birliği ile doyum ve uzlaşım arasında tespit edilen pozitif ilişkiler, fikir uyumunun çiftlerin genel yaşam doyumu ve aralarındaki uyum için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Son olarak, çift uyumu, doğum sırası ve ebeveyn-çocuk ilişkisi arasındaki karmaşık etkileşimler, aile içi ilişkilerin çok boyutlu doğasını ve bu ilişkilerin bireylerin davranışları ve algıları üzerinde nasıl farklı etkiler yaratabileceğini göstermektedir. Genel olarak, bu çalışma, sağlıklı aile dinamiklerinin ve çift uyumunun, bireylerin psikolojik ve sosyal iyi oluşu üzerinde

derin etkilere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, bireylerin ve ailelerin genel refahını artırmayı amaçlayan müdahalelerin, aile içi ilişkileri ve çiftler arası uyumu desteklemeye odaklanması gerekmektedir. Bulgularımız, hem teorik açıdan hem de uygulamalı psikoloji ve aile danışmanlığı alanlarında önemli içgörüler sağlamakta ve gelecekteki araştırmalar için yeni yollar önermektedir.

6.1. Öneriler

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamacılara yönelik öneriler ve araştırmacıya yönelik öneriler olmak üzere iki kategoride sunulmaktadır.

6.1.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

- Araştırmada ebeveyn çocuk arasındaki sınırların, benlik saygısı ile yakından ilgili olduğu görülmektedir. Bu sebeple evli bireylere ebeveynlik rolleri, çocukları ile aralarındaki sınırları üzerine bireysel ve grupla psikolojik danışmalar düzenlenebilir.
- Araştırmada çift uyumunda uzlaşımın benlik saygısını pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Bu hareketle evli bireylere evliliklerini daha iyi sürdürebilmeleri için iletişim becerileri ve çatışma çözme becerileri gibi eğitim ve seminerler düzenlenebilir.
- Araştırmada son çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olan bireylerin, benlik saygılarının yüksek olduğu bulunmuştur. Buna bağlı olarak psikolojik doğum sırasında bireyin kaçınıcı çocuk olarak hissettiği, benlik saygısı için önemlidir. Dolayısıyla, bireysel ya da çift psikolojik danışmalarında değerlendirilmesi önerilmektedir.
- Araştırma, cinsiyetin bireylerin benlik saygısı ve çift uyumu üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını göstermiştir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet stereotiplerini kırmaya ve cinsiyetler arası eşitliği teşvik etmeye yönelik farkındalık programları ve eğitimler önerilir.
- Araştırma, doğum sırasının ve aile yapısının bireylerin psikolojik ve sosyal iyi oluşu üzerindeki etkilerini göstermiştir. Gelecek çalışmalarda, bu etkilerin daha derinlemesine incelenmesi önerilir. Bu, doğum sırası ve aile yapısının bireylerin davranışları ve ilişkileri üzerindeki etkisini anlamaya yönelik daha ayrıntılı bilgiler sağlayabilir.

- Bireylerin benlik saygısını artırmak amacıyla, bireysel ya da grupla psikolojik danışma gibi psikolojik destek programları geliştirilmelidir. Bu danışmalar, bireylerin kendilerini daha iyi anlamalarına, olumsuz düşünce kalıplarını tanımalarına ve değiştirmelerine yardımcı olabilir.
- Uygulayıcılar, bireylerin kendi güçlü yönlerini keşfetmelerine ve kullanmalarına yardımcı olacak pozitif psikoloji uygulamalarını entegre etmelidir. Bu, bireylerin kendilerine olan inancını ve genel benlik saygısını artırabilir.
- Okullar, iş yerleri ve topluluk merkezleri gibi ortamlarda, benlik saygısı üzerine eğitim programları sunulmalıdır. Bu programlar, bireylerin kendilerini değerli hissetmelerini sağlayacak becerileri geliştirmelerine yardımcı olabilir.
- Ebeveynlere, çocuklarının benlik saygısını nasıl destekleyebilecekleri konusunda rehberlik ve destek sunulmalıdır. Bu, çocukların olumlu benlik görüşü geliştirmelerine yardımcı olabilir.
- Çalışmada demokratik aile yapısı ile yetişen bireylerin benlik saygısının yüksek olduğu bulunmuştur. Buradan hareketle okul rehberlik hizmetleri çerçevesinde demokratik aile tutumlarını geliştirici programlar uygulanabilir.
- Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çiftler arası uyumun kişisel özellikler, ilişki dinamikleri ve fikir birliği ile yakından ilgili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, çiftlere yönelik iletişim ve çatışma çözümleme becerilerini geliştiren danışma programlarının uygulanması önerilebilir. Bu tür programlar, çiftlerin birbirlerini daha iyi anlamalarına ve ilişkilerini güçlendirmelerine yardımcı olabilir.
- Araştırma, evlilik uyumunun genel aile işlevselliği ve özellikle anne-çocuk ilişkisi üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, aile içi uyumu ve işbirliğini teşvik eden programların ve müdahalelerin geliştirilmesi önerilir. Bu, ailelerin daha sağlıklı ilişkiler kurmalarına ve çocukların daha olumlu bir ortamda büyümelerine yardımcı olabilir.
- Bulgular, çift uyumu ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin önemini vurgulamaktadır. Uygulamalı psikoloji ve aile danışmanlığı alanlarında, bu bulguları temel alan ve ailelerin ihtiyaçlarına yanıt veren müdahalelerin tasarlanması ve uygulanması önerilir. Bu, ailelerin karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmelerine ve genel refahlarının artırılmasına katkıda bulunabilir.

- Ebeveynler ve eğitimciler, çocukların ve gençlerin psikolojik doğum sırası ve cinsiyetlerine bağlı olarak farklı ihtiyaçları olabileceğini anlamalı ve bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik bireyselleştirilmiş yaklaşımlar geliştirmelidir. Örneğin, ilk çocuk olmanın getirdiği sorumluluklar ve beklentiler ile ortanca veya en küçük çocukların karşılaştıkları farklı deneyimler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Toplumda cinsiyet ve doğum sırası ile ilgili stereotipleri kırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Çocuklara ve gençlere, cinsiyetlerinin veya aile içindeki konumlarının, yetenekleri veya başarıları üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını anlatan mesajlar verilmelidir.

6.1.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

- Araştırmada benlik saygısı ile doyum arasında beklenenin dışında negatif ve anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Buna bağlı olarak sonraki çalışmalarda otantiklik, bağlanma stilleri çerçevesinde nitel çalışmalar yapılarak neden sonuç ilişkisi üzerine derinlemesine incelemeler değişkenlerin birbirlerini nasıl etkilediğini anlamaya yardımcı olabilir.
- Benlik saygısı ile doyum arasında negatif ve anlamlı bir ilişki çıkmasının üzerine, evli bireylerin farklı yaşam döngüleri incelenebilir. Bu bağlamda; bebek bakan aile, çocuksuz evli çiftler, okul öncesi çocuğa sahip olan evli çiftler, ergen çocuğa sahip olan evli çiftler şeklinde detaylı olarak incelemeler yapılabilir.
- Çalışmada benlik saygısı ile uzlaşımın birbirlerini olumlu şekilde etkilediği görülmektedir. Buna bağlı olarak evlilik uyumunda uzlaşım alt boyutu ile benlik saygısı daha derinlemesine anlamak için niteliksel araştırma yöntemleri kullanılabilir.
- Benlik saygısının nasıl geliştiğini ve zaman içinde nasıl değiştiğini anlamak için uzun dönemli araştırmalar yapılmalıdır. Bu, benlik saygısının yaşam döngüsü içindeki değişimlerini daha iyi anlamaya yardımcı olabilir.
- Benlik saygısının farklı yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum ve kültürel arka planlara sahip bireyler üzerindeki etkilerini anlamak için çeşitlilik içeren gruplarla çalışmalar yapılmalıdır.
- Mevcut çalışmanın kesitsel tasarımı, neden-sonuç ilişkilerini belirlemekte yetersiz kalabilir. Bu nedenle, prospektif araştırmalar yapılması önerilir. Bu tür çalışmalar, çift uyumu, ebeveyn-çocuk ilişkileri ve benlik saygısı gibi

değişkenlerin zaman içinde nasıl değiştiğini ve birbirlerini nasıl etkilediğini anlamaya yardımcı olabilir.

- Araştırmanın Türkiye'de yaşayan evli bireylerle gerçekleştirilmiş olması, bulguların genel geçerliliğini sınırlayabilir. Farklı kültürel ve demografik arka planlara sahip katılımcılarla benzer araştırmaların yapılması, bulguların farklı toplumlar ve gruplar arasındaki genel geçerliliğini test etmek için önemlidir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1967). *The Individual Psychology of Alfred Adler: A systematic presentation in selections from his writings*. Harper Torchbooks.
- Adler, A. (2000). *Understanding human nature*. Garden City Publishing Company.
- Adler, A. (2004). *Yaşamın anlam ve amacı* (K. Şipal, Çev., 7. Bs.). Say Yayınları.
- Akdağ, F. (2014). *Evli bireylerde psikolojik iyi oluşun kök aile ile ilişkiler, benlik saygısı ve evlilik doyumu açısından yordanması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ege Üniversitesi.
- Akkoyun, F., & Ersever, H. Ö. (1989). İdeal Benliğin Değerlendirilmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 22(2), 675-686. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001413
- Aktaş, A.M. (2004). Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(7), 33-43.
- Aktaş, S. (2009). *Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Alpaydin, S. (2023). *Algılanan ayrımcılık, benlik saygısı, psikolojik iyi oluş ve üniversite yaşamına uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Altuntek, N. S. (2001). Türkiye üzerine yapılmış evlilik ve akrabalık araştırmalarının bir değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2).
- Arıcak, T. O. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik ve mesleki benlik saygısının geliştirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Atkinson, R. T., Atkinson, R. C., & Hilgard, E. R. (1995). *Psikolojiye giriş I*. Sosyal Yayınları.
- Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Ay, M. (2014). *Doğum sırası ve başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Bal, E. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin benlik algıları ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bal, H. (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Bal, P. N., & Çelebi, B. (2015). Evli bireylerin doğum sıralarının evlilik uyumu üzerindeki etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 308-319. <https://doi.org/10.16991/INESJOURNAL.90>
- Balcı, B. (2023). *Romantik ilişkide benlik değişimi ve ilişki doyumu: Benlik Saygısının Aracı Rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Baymur, F. (1993). *Genel psikoloji*. İnkılap Kitapevi.

- Belsky, J. (1990). *The effects of children on marriage*. Guilford Press.
- Boeree, G. (2006). Personality theories. Psychology Department, Shippensburg University. *Document retrieved online*, 12.
- Bonds, D. D., & Gondoli, D. M. (2007). Examining the process by which marital adjustment affects maternal warmth: the role of coparenting support as a mediator. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 288. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.288>
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (1. Baskı, İ. Sarıoğlu, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 997-1006. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(97\)00136-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(97)00136-0)
- Campbell, L., White, J., & Stewart, A. (1991). The relationship of psychological birth order to actual birth order. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 47, 380-391.
- Carlson, J., Watts, R. E., & Maniaci, M. (2006). *Adlerian therapy: Theory and practice*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11363-000>
- Cevher, F. N., & Buluş, M. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında akademik benlik saygısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 28-39.
- Chmielik, M. M., & Błachnio, A. (2021). Till phone do us part: The role of phubbing in relationship satisfaction and self-esteem. *Journal for Perspectives of Economic Political and Social Integration*, 27(2), 91-112. <https://doi.org/10.18290/pepsi-2021-0009>
- Chubb, N. H., Fertman, C. I., & Ross, J. L. (1997). Adolescent self-esteem and locus of control: A longitudinal study of gender and age differences. *Adolescence*, 32(125), 113-129.
- Clayton, R. R. (1979). *The family, marriage and social change*. Heath and Company.
- Coopersmith, S., & Feldman, R. (1974). Fostering a positive self-concept and high self-esteem in the classroom. In R. H. Coop & K. White (Eds.), *Psychological concepts in the classroom* (pp. 192-225). Harper and Row.
- Corey, G. (2005). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları* (1. Bs., T. Ergene, Çev.). Mentis Yayıncılık.
- Corsini, R. J., & Wedding, D. (2012). *Modern psikoterapi teknikleri* (1. bs., E. Güzelyazıcı, S. Darcan Çiftçi & M. Türkoğlu, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Çarpaner, H. (2023). *Yetişkinlerde Kendini Sabote Etme, Benlik Saygısı ve Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Çatal, M. T., & Kalkan, M. (2019). Evli bireylerin evlilik değerleri evlilik doyumu ve evlilik tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 179-186. <https://doi.org/10.31461/ybpd.601115>
- Çeçen, D. (2017). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ile benlik saygısı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Çelikkaleli, Ö., & Özsoy Çiçek, G. (2023). Yetişkin bireylerde cinsiyet ve kronolojik doğum sırasına göre karanlık kişilik özelliklerinin incelenmesi. *Journal of Strategic & Social Research*, 7(3). <https://doi.org/10.30692/sisad.1377683>

- Çimen, Ş. E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dallos, R. & Draper, R. (2015). *An introduction to family therapy: Systemic theory and practice* (4th ed.). Open University Press.
- Demiray, P. (2015). *Cinsiyete göre gerçek doğum sırasının atılmalılık düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Denli, Ö. S. (2016). *Evli çiftlerde eşler arasında algılanan kişilik benzerliğinin evlilik uyumu ve evlilik doyumuyla ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi.
- Dilek, H., & Aksoy, A. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ile anne-babalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 95-109.
- Doğan, H. (2010). *Evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleriyle evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Eckstein, D., Aycock, K. J., Sperber, M. A., McDonald, J., Van Wiesner, V. III, Watts, R. E., & Ginsburg, P. (2010). A review of 200 birth-order studies: Lifestyle characteristics. *The Journal of Individual Psychology*, 66(4), 408-434.
- Ekşi, H., Sevim, E. & Kurt, B. (2016). Psikolojik doğum sırası ile yetersizlik duygusunun yetişkin bağlanma stillerini yordama düzeyinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(3), 0-0. DOI: 10.17051/ıo.2016.90300.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., & Alpkan, R. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 18(1), 39-47.
- Ersöz, Ş. (2021). *Evli bireylerde kişilik özellikleri ve sosyal medya kullanımının evlilik uyumuna etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Karatay Üniversitesi.
- Eze, O. E., & Mba, E. (2018). Emotional intelligence and self-esteem as predictors of marital satisfaction among married couples in Nigeria. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 7(3), 4-13.
- Feist, J., & Feist, G. J. (2006). *Theories of Personality* (7th ed.). McGraw-Hill Primis Education.
- Frazer, R., & Fadiman, J. (2013). *Personality and personal growth*. Pearson Education, Inc.
- Geçtan, E. (2004). *Psikanaliz ve sonrası* (1st ed.). Remzi Kitabevi.
- Giddens, A. (2006). *Sosyoloji* (1st ed., E. Gezgın, Çev.). Ayrıntı.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270. <https://doi.org/10.2307/352897>
- Glenn, N. D., & Kramer, K. B. (1987). The marriages and divorces of the children of divorce. *Journal Of Marriage And The Family*, 49, 811-825. <https://doi.org/10.2307/351974>
- Gökner, Ö. (2011). *Aşk ve evlilik*. Arkadaş Yayınları.
- Göksuçokur, B. (2023). *Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Genç Yetişkinlerin Benlik Saygısı ve Öz güven Tutumlarına Etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Gözaydın, Z. (2017). *Lise çağı ergenlerde benlik saygısı ile öğrenilmiş çaresizlik arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.

- Gözde, N., & Canel Çınarbaş, D. (2018). Doğum sırası, algılanan ebeveynlik biçimleri ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 25, 125-139. http://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_27687/cogepderg-25-125.pdf
- Gustafson, C. (2010). *The effects of birth order on personality* [Unpublished Master Thesis]. The Faculty of Alfred Adler Graduate School.
- Gülkaya, M. (2018). *Ergenlerin algıladıkları ve mevcut anne baba tutumları arasındaki ilişki ve algılanan anne baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi].Ufuk Üniversitesi.
- Günay, O. (2000). *Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Gürses, İ., & Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.
- Güven, H. I. (2022). *Romantik ilişkilerde psikolojik iyi oluş düzeylerinin benlik saygısı ve yaşam doyumu üzerindeki rolü* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Haley, J. (1984). Marriage or family therapy. *The American Journal of Family Therapy*, 12(2), 3–14. <https://doi.org/10.1080/01926188408250165>
- Hamarta, E., Baltacı, A. G. Ö., Ömer, Ü. R. E., & Demirbaş, U. P. D. E. (2010). Lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 73-82.
- Hansen, J.C., & L'abate, L. (1982). The classification of normal families: Functionality and dysfunctionality. *Approaches To Family Therapy*. Macmillan Publishing Co. Inc.
- Harthorne, J. K., Salem-Harthorne, N., & Hartshorne, T. S. (2009). Birth order effects in the formation of long term relationships. *Journal of Individual Psychology*, 65, 156-176.
- Heaton, T. B., & Albrect, S. L. (1991). Stable unhappy marriages. *Journal Of Marriage And Family*, 747-758. <https://doi.org/10.2307/352748>
- Holmes, J. G. (1989). Trust in close relationships. *Close Relationships*, 49, 69-77.
- İlkketenci, R. (2004). *Evli bireylerin problem çözme becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- İlmen, Z. (2020). *Evli bireylerin psikolojik doğum sırası, evlilik uyumu ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki yordayıcı ilişkiler* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- İnanç, N. (1997). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- James, W. (1950). *The principles of psychology, Volume One*. Dover.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikolojide kuram ve uygulamalar*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kahraman, B. (2021). *Gelin-kayınvalide ilişkileri ve çift uyumu arasında benliğin ayrımlaşmasının düzenleyici rolü* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

- Kahraman, Z. (2011). *Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kahveci, G. A. (2016). *Evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik ilişkisini geliştirme programının evlilerin evlilik uyum düzeyine etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kalkan, M., & Koç, H. E. (2008). Psikolojik doğum sırası bireylerin stresle başa çıkmasını yordayıcısı mıdır? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 45-59.
- Kapıkıran, N. A. (2004). İdeal ve gerçek benlik kavramı ölçeğinin güvenirliği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(16), 14-25.
- Kaplan, H. I., & Sadock, B. J. (1989). *Comprehensive textbook of psychiatry*. Williams & Wilkins Co.
- Karataş, L. (2022). *Evli bireylerde cinsel doyum ve evlilik uyumunun benlik saygısı ile ilişkisinin araştırılması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Kessler, R. C., Barker, P. R., Colpe, L. J., Epstein, J. F., Gfroerer, J. C., Hiripi, E., & Zaslavsky, A. M. (2003). Screening for serious mental illness in the general population. *Archives of General Psychiatry*, 60(2), 184-189. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.60.2.184>
- Khan, F., & Aftab, S. (2013). Self-esteem as the mediator between marital satisfaction and depression. In 2013 International Conference on the Modern Development of Humanities and Social Science (pp.285-287). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/mdhss-13.2013.74>
- Kılıç, E. (2023). *Yetişkin bireylerde depresyon, benlik saygısı, beden algısı ve sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Haliç Üniversitesi.
- Kırdök, O., & Alibekiroğlu, P. B. (2016). Üniversite öğrencilerinde psikolojik doğum sırası ve yaşam doyumunun kariyer kararı yetkinlik beklentisini yordama gücünün incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 497-503. <https://doi.org/10.17719/jisr.2016.1396>
- Kızgın, M. E. (2019). *Yapısal Aile Terapisi*. <https://makale.doktorsitesi.com/yapisal-aileterapi>
- Kocadere, M. (1995). *İyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışma* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Korkmaz, S., & Aktan, E. A. (2023). Yetişkinlerde algılanan sosyal destek düzeyinin problem çözme becerisi ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 51-62. <https://doi.org/10.34086/rteusbe.1241732>
- Kulaksızoğlu, A. (1985). *Ergen aile çatışmaları ile annenin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri* [Yayınlanmamış Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Kulaksızoğlu, A. (2006). *Ergenlik psikolojisi* (6. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Kuşcu, B. (2019). *Bireylerin evlilik uyumlarının psikolojik esneklik, affetme ve benlik kurgusu açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Larson, J. (1984). The effect of husband's unemployment on marital and family relations in blue-collar families. *Family Relations*, 33(4), 503-511. <https://doi.org/10.2307/583828>

- Larson, J. H. (2004). *The great marriage tune-up book: A proven program for evaluating and renewing your relationship*. John Wiley & Sons.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 228-237. <https://doi.org/10.2307/585327>
- Leman, K. (1997). *Doğuş Sırası*. Kuraldışı Yayıncılık.
- Leman, K. (2011). *Kazanmak için doğanlar* (1. bs., F. Şar, Çev.). Final Yayınları.
- Leman, K. (2015). *Kaçıncı çocuksunuz?* (1. bs., C. Peköz, Çev.). Tara Kitap.
- Levinger, G., & Huston, T. L. (1990). The social psychology of marriage. *The Psychology of Marriage*, 20, 19-58.
- Lewis, R. A., & Spanier, G. B. (1979). Theorizing about the quality and stability of marriage. *Contemporary Theories About The Family: Research-Based Theories*, 268-294.
- Li, W., Tan, F., Zhou, Z., Xue, Y., Gu, C., & Xu, X. (2022). Parents' response to children's performance and children's self-esteem: parent-child relationship and friendship quality as mediators. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10), 6012. <https://doi.org/10.3390/ijerph19106012>
- Malkoç, B. (2001). *The relationship between communication patterns and marital adjustment* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Marley, J. A. (2004). *Family involvement in treating schizophrenia: Models, essential skills, and process*. The Haworth Press.
- Maşrabacı, T. S. (1994). *Hacettepe üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- McGovern, J. M., & Meyers, S. A. (2002). Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks, and marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24, 601-618. <https://doi.org/10.1023/A:1021225313735>
- Melillo, D., & Bentley, C. (1983). Birth order, perceived birth order and family position of academic women. *The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 39, 57-62.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674041127>
- Minuchin, Salvador & H. Charles Fishman. (1996). *Family Therapy Techniques*. Harvard University Press.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., & Griffin, D. W. (2000). Self-esteem and the quest for felt security: How perceived regard regulates attachment processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(3), 478. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.3.478>
- Nadir, U. (2013). Aile danışmanlığı eğitimlerinde popüler filmlerin kullanımı ve yapısal aile terapisi kuramı ile Dalgaların Prensi filminin analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 129-144.
- Nazlı, S. (2014). *Aile danışmanlığı*. Anı Yayıncılık.
- Nichols, M. P. (2013). *Aile terapisi kavramlar ve yöntemler* (O. Gündüz, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Nichols, M. P., & Davis, S. D. (2017). *Family therapy concepts and methods* (11th ed.). Pearson.

- Noller, P. (1981). Gender and marital adjustment level differences in decoding messages from spouses and strangers. *Journal of Personality and Social Research*, 53, 375-384.
- Oktan, V., Odacı, H., & Çelik, Ç. B. (2011). Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi. XI. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 140-152.
- O'Leary, S. G., & Vidair, H. B. (2005). Marital adjustment, child-rearing disagreements, and overreactive parenting: predicting child behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 208. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.2.208>
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Öner, U. (1987). Benlik gelişimine ilişkin kuramlar. In B. Onur (Ed.), *Ergenlik psikolojisi* (2nd ed.). Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Özabacı, N., & Erkan, Z. (2013). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış*. Pegem Atıf İndeksi, 1-150.
- Özgan, S. (2023). *Yeni iletişim ortamlarında benlik sunumu ve benlik saygısı: Kuşaklar üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Özgüven, G. E. (2014). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özkan, E. (2021). *Kutcher ergenler için genelleştirilmiş sosyal anksiyete bozukluğu ölçeğinin Türkçe uyarlaması ve bir grup çalışmasının ergenlerdeki sosyal anksiyete düzeyine etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Özügürlü, K. (1990). *Evlilik Raporu*. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Pehlivan, P. V. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 497.
- Pişkin, M. (2003). *Özsaygıyı Geliştirme Eğitimi*. In Yıldız Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde Rehberlik* (4th ed.). Nobel Yayınları.
- Plummer, D. (2011). *Benlik Saygısı: Çocuklarda Nasıl Geliştirilir?* (1st ed., E. Aksay, Çev.). Sistem Yayıncılık.
- Rasheed, J. M., Rasheed, M. N., & Marley, J. A. (2011). *Family therapy: models and techniques*. SAGE Publications.
- Robey, P., & Sori, C. (2011). Compassionate parenting: The antidote to poisonous parenting. In S. M. Dunham, S. B. Dermer, & J. Carlson (Eds.), *Poisonous parenting: Toxic relationships between parents and their adult children* (pp. 25-48). Routledge.
- Robin, A. L., & Foster, S. L. (1989). *Negotiating parent-adolescent conflict: A behavioral-family systems approach*. Guilford Press.
- Rogers, C. (1959). A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships as developed in the client-centered framework. In S. Koch (Ed.), *Psychology: A study of a science* (Vol. 3: Formulations of the person and the social context). McGraw-Hill.
- Rosenberg, M., Schooler, C., & Schoenbach, C. (1989). Self-esteem and adolescent problems: modeling reciprocal effects. *American Sociological Review*, 54(6), 1004-1018. <https://doi.org/10.2307/2095720>

- Saks, M. J., & Krupat, E. (1988). *Social psychology and its applications*. Harper & Row Publishers.
- Salgançak, L., & Cebrail, K. I. S. A. (2020). Determining the relationship between high school students' perceived parental authority styles and self-esteem. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 2(1), 43-54.
- Satir, V. (2001). *İnsan yaratmak: aile terapisinin başyapıtı* (1st ed., S. Yeniçeri, Çev.). Beyaz Yayınları.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Seber, M. (2015). *Reklam metinlerindeki psikolojik unsurların Freud ve Jung açısından analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Secord, P. F., & Backman, C. W. (1974). *Persuasive communication and influence*. Social Psychology, McGraw-Hill LTD, Tokyo, 88-128.
- Shaud, S., & Asad, S. (2020). Marital adjustment, convergent communication patterns, and psychological distress in women with early and late marriage. *CurrPsychol*, 39, 2326–2333. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9936-1>
- Soğukpınar, E. (2014). *Rehber öğretmenlerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Soyırgaz, P. (2022). *Evli Bireylerde Benlik Saygısı ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gedik Üniversitesi.
- Sönmez, K. (2018). *Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı, algılanan ana-baba tutumları ve bağlanma stilleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Nişantaşı Üniversitesi.
- Stewart, A. E. (2004). Can knowledge of client birth order bias judgement? *Journal of Counseling and Development*, 82, 167-176. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2004.tb00298.x>
- Stewart, A. E., Stewart, E. A., & Campbell, L. F. (2001). The relationship of psychological birth order to the family atmosphere and to personality. *The Journal of Individual Psychology*, 57(4), 363-387.
- Suitor, J. J., & Pillemer, K. (2007). Mothers' favoritism in later life. *Research on Aging*, 29(1), 32-55. <https://doi.org/10.1177/0164027506291750>
- Şafak-Öztürk, C., & Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. *Literatür Sempozyum*, 1(3), 16-24. <https://doi.org/10.17681/hsp.16572>
- Şahin Ekim, S. (2023). *Benlik saygısı ve sosyal kaygının boyun eğici davranışlar ile ilişkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Şahin, P. (2023). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Nişantaşı Üniversitesi.
- Şener, A., & Terzioğlu, G. (2002). *Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Şerbetçioğlu, M. S. (2022). *Romantik ilişkilerde ilişki doyumu, çocukluk çağı travması ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Taghizadeh, M. E., & Kalhori, E. (2015). Relation between self-esteem with marital satisfaction of employed women in Payam-e-Noor University. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(6 S6), 41-41. <https://doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n6s6p41>

- Terre, L., Poston, W. S., & Foreyt, J. (2004). Does family of origin functioning predict adult complaints? *Psychology and Health*, 19(4), 507-514. <https://doi.org/10.1080/0887044042000196683>
- Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Tosang, M. A., Maleki, H., & Hariri, M. (2013). Relationships between self-esteem with emotional intelligence and marital satisfaction among women. *World of Sciences Journal*, 1(11), 123-130.
- Trong Dam, V. A., Do, H. N., Thi Vu, T. B., Vu, K. L., Do, H. M., Nguyen, T. T., & Ho, R. (2023). Associations between parent-child relationship, self-esteem, and resilience with life satisfaction and mental wellbeing of adolescents. *Frontiers in Public Health*, 11, 1012337. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1012337>
- Tufan, B., & Yıldız, S. (1993). *Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak: Almanya'dan Dönen Öğrencilerin Benlik Saygıları Ve Ruhsal Belirtileri*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Turan, A. F. (2010). *Üniversite öğrencilerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolü* [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Turanlı, P. (2010). *Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Tuzcu, A. (2017). *Evli bireylerde kişilik özelliklerinin evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Arel Üniversitesi.
- Uz, İ. (2018). Psikolojik doğum sırası, kuşak farkı ve öz-anlayış arasındaki ilişki üzerine bir araştırma [Yüksek Lisans tezi, Arel Üniversitesi].
- Üney, R., & Güneri Yöyen, E. (2020). Benlik yapısı, romantik ilişki biçimleri ve cinsiyet arasındaki ilişki. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 170-184. <https://doi.org/10.17336/igusbd.542947>
- Variampampil, T., & Srivastava, N. (2014). A study of parent-child relationship on adolescents self-esteem. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 5(12), 1520.
- Vasta, R., Haith, M. M., & Miller, S. A. (1995). *Child psychology: the modern science*. John Wiley.
- Wang, K. T., Slaney, R. B., & Rice, K. G. (2007). Perfectionism in Chinese university students from Taiwan: A study of psychological well-being and achievement motivation. *Personality and Individual Differences*, 42(7), 1279-1290. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.10.006>
- Ward, C. D., Castro, M. A., & Wilcox, A. H. (1974). Birth order effects in a survey of mate selection and parenthood. *The Journal of Social Psychology*, 94(1), 57-64. <https://doi.org/10.1080/00224545.1974.9923182>
- Yavuzer, H. (1993). *Ana-baba ve çocuk* (7th ed.). Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). *Evlilik Okulu*. Remzi Kitabevi.
- Yetişkin, S. Ç. (2023). *Yakın ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ile affetme arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* [Qualitative research methods in social sciences]. Seçkin Publishing.

- Yıldırım, G. (1992). *Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler* [Yayınlanmamış Doktora Tezi] Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, B. (2019). *Psikolojik doğum sırasının bireylerin stresle başa çıkma tarzları ve benlik saygısı üzerindeki etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Yılmaz, K. (2018). *Anne baba tutumlarının ergenlerde benlik saygısına etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Yöntem, M. K., Öktem, G., & Artuç, S. (2017). Lise öğrencilerinin psikolojik doğum sırasının özgecilik üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesi. *International Periodical for the Languages*, 12(4), 623-640. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.11198>
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik ve yetişkinler: Kuşaklar çatışması*. Aile Yazıları III. Ankara: T.C. Aile Araştırma Kurumu.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar* (12th ed.). Özgür Yayınları.
- Yüceol, G. P. (2016). *Ebeveynliğin belirleyicileri modeli temelinde evlilik uyumu, algılanan sosyal destek, çalışma durumu, değerler ve anne çocuk ilişkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Hacettepe Üniversitesi.
- Zeytinoğlu, E. (2013). *Evli bireylerin benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, evlilikteki çatışmalar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

EK-2 ORJİNALLİK RAPORU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANA BİLİM / BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 29/04/2024

Tezin Adı: Benlik Saygısının Yordayıcısı Olarak Evlilik Uyumu, Psikolojik Doğum Sırası Ve Ebeveyn Çocuk Alt Sınırlarının İncelenmesi

Yukarıda adı verilen tez çalışmamın tamamının (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edildiğini beyan ederim. Kontrol sonucu aşağıda sunulmaktadır:

Rapor Tarihi	12/03/2024	Tez Savunma Tarihi	29/03/2024
Sayfa Sayısı	86	Benzerlik Endeksi	%14
Karakter Sayısı	23276	Gönderim Numarası	2261819170

Uygulanan filtreler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar dâhil
- 3- 10 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı Soyadı: Hasan ÖZKANBAŞ
Öğrenci No: 2001090171008
Ana Bilim Dalı: Aile Eğitimi ve Danışmanlığı
Programı: Aile Eğitimi
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Bülent GÜNDÜZ

